UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Veronika Pasičná

Povinnost člena statutárního orgánu poskytnout plnění do majetkové podstaty a její vztah k odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Klára Hurychová, Ph.D.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 6. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 120 405 znaků včetně mezer.

Veronika Pasičná

V Praze dne 30. 6. 2024

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Kláře Hurychové, Ph.D., za odborné vedení práce, za doporučení a rady, které mi poskytla v průběhu vytváření této práce. Zároveň bych chtěla poděkovat mojí rodině a všem blízkým za bezmeznou podporu v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod 7
1. Základní východiska 9
1.1. Úpadek 9
1.1.1. Platební neschopnost 9
1.1.2. Předlužení 11
1.2. Insolvenční řízení a majetková podstata 12
1.2.1. Insolvenční návrh 12
1.2.2. Majetková podstata 14
1.2.2.1. Rozsah majetkové podstaty 14
1.2.2.2. Zjišťování majetkové podstaty 15
1.2.3. Incidenční spory 16
1.3. Statutární orgán a základní aspekty odpovědnosti 18
2. Žaloba na doplnění pasiv 20
2.1. Vývoj odpovědnosti členů statutárního orgánu za úpadek dle ZOK a srovnání stávající úpravy se zahraniční úpravou 20
2.2. Povaha a účel žaloby na doplnění pasiv 22
2.3. Podmínky pro uložení povinnosti přispět do majetkové podstaty dle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK 23
2.3.1. Osobní působnost 24
2.3.2. Rozhodnutí o úpadku a způsobu řešení úpadku konkursem 25
2.3.3. Porušení povinnosti členem statutárního orgánu 25
2.4. Procesní aspekty žaloby na doplnění pasiv 29
2.4.1. Aktivní legitimace 30
2.4.2. Sporná povaha řízení 31
2.4.3. Důkazní břemeno 34
2.4.4. Povinnost přispět do majetkové podstaty 35
3. Odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh 37
3.1. Předpoklady pro vznik odpovědnosti 38
3.1.1. Osobní působnost povinnosti podat insolvenční návrh 38
3.1.2. Porušení povinnosti podat včas insolvenční návrh 39
3.1.3. Škoda a otázka příčinné souvislosti a promlčení 40
3.2. Procesní aspekty 43
3.2.1. Předběžné opatření 45
3.2.2. Důkazní břemeno 46
4. Vztah žaloby na doplnění pasiv a náhrady škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh 48
Závěr 51

Seznam zkratek 54
Abstrakt 58
Abstract 59

Úvod

Tato diplomová práce je zaměřena na zkoumání vztahu dvou na první pohled velice podobných institutů z pohledu věřitele, žaloby na doplnění pasiv dle ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) ZOK a žaloby na náhradu škody či jiné újmy způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh dle ustanovení § 99 InsZ. Pro věřitele totiž mohou mít na první pohled stejný dopad. Ve výsledku totiž oba instituty slouží k dodatečnému uspokojení věřitele v případě, že je poškozen úpadkem jeho dlužníka. Nicméně postup uplatnění i dopad do reality je velice odlišný.

Téma je dle mého názoru aktuální, s ohledem na to, že nová právní úprava odpovědnosti členů statutárních orgánů a dalších osob (jak bude rozebráno dále) podle ZOK je účinná od 1. 1. 2021 na základě novely ZOK. Úprava v ustanovení § 66 ZOK zavedla nový koncept odpovědnosti, kdy neomezené ručení za závazky společnosti a vydání prospěchu byly spojeny do jedné úpravy. Dále došlo k zařazení řízení o žalobě na doplnění pasiv a žalobě na vydání prospěchu mezi incidenční spory. Novela ZOK také postavila najisto aktivní legitimaci insolvenčního správce v těchto řízeních, která byla za platnosti předchozí úpravy poměrně sporná. Naopak řízení o náhradě škody či jiné újmy je institut známý a v praxi ustálený. V rámci odborné veřejnosti ale nepanuje shoda na vztahu těchto dvou institutů.

Diplomová práce si v první řadě klade za cíl popsat právní úpravu žaloby na doplnění pasiv a žaloby na náhradu škody či jiné újmy způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh. Práce zaměří na obecný výklad, ale taktéž bude proveden výklad problematických částí a dílčích aspektů obou institutů. Druhým a hlavním cílem práce je posouzení vztahu mezi nimi.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První se bude zaobírat základními východisky pro další kapitoly práce jako jsou úpadek, insolvenční řízení a majetková podstata a pojem statutárního orgánu a základů odpovědnosti. V druhé kapitole se zaměřím na žalobu na doplnění pasiv, její procesní aspekty a srovnání se zahraniční úpravou, která inspirovala český právní řád. Kapitola provede rozbor současné i předchozí právní úpravy a její srovnání se zahraniční úpravou, která byla inspirací. Dále budou rozebrány podmínky uložení sankce a procesní aspekty žaloby na doplnění pasiv. Třetí kapitola rozebere institut náhrady škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh povinnou osobou. V rámci dvou podkapitol bude rozebrána hmotněprávní úprava předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu či jinou újmu. Druhá podkapitola pak popíše procesní aspekty řízení o náhradě škody či jiné újmy. Poslední kapitola bude věnována vztahu mezi oběma instituty z pohledu zásady *ne bis in idem*.

První tři kapitoly diplomové práce využívají metodou deskripce a analýzou institutů jak z pohledu funkčnosti právní úpravy, tak i z pohledu jejich praxe. Poslední kapitola využívá obě metody a zároveň využívá i metody komparace k určení vztahu mezi instituty a k určení, zda je možná

souběžná ochrana věřitele jak žalobou na doplnění pasiv dle ZOK, tak žalobou na náhradu škody či jiné újmy dle InsZ.

1. Základní východiska

V první kapitole se zaměřím na základní termíny, které budou určující pro navazující části práce. Zejména zde rozeberu pojem *úpadek* a jeho dvě formy, dále pak pojem *insolvenční řízení*, zejména pak důsledky spojené s jeho zahájením, a pojem majetkové podstaty, okolo níž se točí oba porovnávané instituty. V neposlední řadě bude rozebrán okruh osob, které jsou povinny přispět do majetkové podstaty, a okruh osob, které mají povinnost podat insolvenční návrh.

1.1. Úpadek

Pro účely této práce se budu zaměřovat pouze na úpadek právnických osob. Úpadkem rozumíme stav, kdy dlužník nedokázal vyřešit svou ekonomickou situaci takovým způsobem, který by vyloučil její řešení v insolvenčním řízení, a která tak vyústila buď v platební neschopnost, nebo předlužení. Stav úpadku je zejména určující pro povinnost podat insolvenční návrh, jejíž porušení může zakládat odpovědnost za škodu, což bude dále v práci rozebráno. Dále má stav úpadku vliv na možnost výplaty podílu na zisku a jiných zdrojích a rovněž na možnost odporovatelnosti právních jednání dlužníka.[1]

1.1.1. Platební neschopnost

Platební neschopnost je z ekonomického hlediska situace, kdy dlužník není schopen plnit své dluhy, a to zejména z důvodu neschopnosti vytváření hotovosti k plnění těchto závazků.[2] Definičními znaky platební neschopnosti jsou (i) pluralita věřitelů, (ii) existující dluhy po splatnosti minimálně 30 dnů a (iii) neschopnost dlužníka tyto dluhy platit.[3]

Pluralita věřitelů jakožto první z definičních znaků platební neschopnosti je založena zejména na tom, že insolvenční řízení má kolektivní povahu a vztahy v rámci insolvenčního řízení jsou ve velkém počtu případů spíše vztahy mezi jednotlivými věřiteli než mezi věřitelem a dlužníkem.[4] K tomu, aby byla naplněna podmínka plurality věřitelů, postačí, aby měl dlužník dva věřitele s pohledávkami po splatnosti minimálně 30 dnů. Stejný závěr je obsažen v judikatuře Nejvyššího soudu, který uvádí, že „*judikatura dovolacího soudu (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. 29 NSČR 52/2011 nebo R 33/2014) je ustálena v závěru, podle kterého v případě úpadku ve formě dlužníkovy platební neschopnosti (§ 3 odst. 1 insolvenčního zákona) je*

[1] Sprinz, P., Schönfeld, J. k § 3 In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné online zde: www-beck-online-cz.
[2] Tamtéž.
[3] § 3 odst. 1 InsZ.
[4] Sprinz, P., Schönfeld, J. k § 3. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. Insolvenční zákon. Komentář.

požadavek, aby měl dlužník více věřitelů (§ 3 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), splněn, má-li nejméně dva věřitele, z nichž každý má vůči němu pohledávku po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti (§ 3 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona).“[5]

Dalším definičním znakem je existence dluhů, které jsou minimálně 30 dnů po splatnosti. Na tom se shoduje i výše zmíněná ustálená judikatura Nejvyššího soudu, kdy k osvědčení platební neschopnosti stačí existence pohledávek dvou věřitelů se splatností po lhůtě alespoň 30 dnů.[6] Co se týče dluhů splatných později, tak v zásadě neplatí, že je dlužník v platební neschopnosti, pokud má sice vícero dluhů, avšak s jinou splatností, kdy zvládá plnit postupně své závazky věřitelům bez toho, aby došlo k tomu, že je zde více věřitelů s pohledávkami 30 a více dnů po splatnosti.[7]

Posledním z definičních znaků je neschopnost tyto svoje dluhy věřitelům zaplatit. Dle InsZ není dlužník schopen plnit své peněžité závazky, pokud (i) zastavil platby podstatné části svých závazků, (ii) neplní své závazky po dobu minimálně 3 měsíce po jejich splatnosti, (iii) není možné dosáhnout uspokojení splatných pohledávek prostřednictvím výkonu rozhodnutí nebo exekuce, anebo (iv) nepředložil seznam svého majetku, seznam svých závazků a seznam zaměstnanců.[8]

U dlužníka, který je podnikatelem, dále zákon uvádí vyvratitelnou právní domněnku, dle které je dlužník – podnikatel, který zároveň vede účetnictví, v úpadku, jestliže rozdíl mezi splatnými peněžitými dluhy a disponibilními prostředky činí více než deset procent splatných peněžitých dluhů (tzv. mezera krytí).[9] Mezera krytí ztrácí význam u úpadku dlužníka ve formě platební neschopnosti, a tudíž je tento institut použitelný v případě konstatování úpadku dlužníka ve formě předlužení, což ostatně vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu[10]. K určení výše mezery krytí slouží tzv. výkaz stavu likvidity a vývoje likvidity. Jak již bylo výše řečeno, jsou subjekty, na které tato úprava dopadá, pouze ti dlužníci, kteří jsou podnikateli a vedou účetnictví. Na základě výkazu stavu likvidity a vývoje likvidity je pak určeno, zda mezera krytí dosahuje rozhodné hranice jedné desetiny splatných peněžitých dluhů, přičemž domněnka schopnosti hradit své dluhy nastupuje i v momentě, kdy je sice mezera krytí dle výkazu vyšší, ale z výhledu vývoje likvidity vyplývá, že v období stanoveném prováděcí vyhláškou (standardně 8 týdnů od data posouzení likvidity)[11] klesne mezera krytí pod jednu desetinu.[12]

---

[5] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2018, sp. zn. 29 NSČR 112/2015.
[6] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2017, sp. zn. 29 NSČR 25/2015.
[7] Sprinz, P., Schönfeld, J. k § 3. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.
[8] Viz ustanovení § 3 odst. 2 InsZ.
[9] Viz ustanovení § 3 odst. 3 InsZ.
[10] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.2.2020, sp. zn. 29 NSČR 13/2019.
[11] Ustanovení § 15 odst. 1 vyhlášky č. 190/2017 Sb., o platební neschopnosti podnikatele, v platném znění.
[12] Sprinz, P., Schönfeld, J. k § 3. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář.

1.1.2. Předlužení

Předlužením rozumíme formu úpadku založenou na tom, že dlužník má vícero věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Úpadek ve formě předlužení může navrhnout pouze právnická osoba a fyzická podnikající osoba.[13] Na rozdíl od platební neschopnosti je předlužení stav, který je věřitelům skrytý, protože pro vyhodnocení úpadku dlužníka nemají dostatečné informace. Informace o úpadku dlužníka věřitelé velice často získávají až v momentě, kdy je úpadek zjevný i ve formě platební neschopnosti, a tudíž z pozice věřitele je nejčastěji namítán úpadek ve formě právě platební neschopnosti.[14]

Definičními znaky předlužení, jak již bylo výše uvedeno, jsou (i) pluralita věřitelů a (ii) dluhy převyšující hodnotu majetku dlužníka. Co se týče zahájení insolvenčního řízení na základě věřitelského insolvenčního návrhu, judikatura Nejvyššího soudu konstatuje, že by společně s pluralitou věřitelů měla být doložena splatná pohledávka tohoto věřitele, kterou je doložen úpadek dlužníka[15]. Opačný názor je obsažen v komentářové literatuře, která uvádí, že se o splatné pohledávky jednat nemusí[16]. Dle mého názoru není potřeba k doložení úpadku ve formě předlužení, aby se jednalo o pohledávku splatnou. Tento závěr lze dovodit jak z existence dvou forem úpadku, tak rovněž z textace zákona, který podmínku splatnosti pohledávek neuvádí. To lze podpořit již citovanou judikaturou, která uzavírá problematiku zamítnutí insolvenčního návrhu tak, že důvod zamítnutí pro nedoložení splatných pohledávek minimálně dvou věřitelů je podmínkou pro konstatování úpadku ve formě platební neschopnosti. Je tedy potřeba ustanovení o zamítnutí návrhu v důsledku nedoložení těchto pohledávek považovat za pravidlo, které se uplatní pouze na případy úpadku ve formě platební neschopnosti.[17]

Posouzení předlužení zahrnuje dvě fáze. V první fázi se hodnotí bilance mezi dluhy dlužníka a jeho majetkem. Pokud je výsledek negativní (což naznačuje, že dluhy převyšují hodnotu majetku), analýza pokračuje do druhé fáze, která zohledňuje správu majetku nebo možnost pokračování v provozu podniku. Úpadek ve formě předlužení nelze jednoznačně určit pouze negativním výsledkem v první fázi posouzení, pokud zde existuje pozitivní výhled pro budoucí provoz závodu dlužníka. Odborná literatura odkazuje u posouzení též na zahraniční zdroje, zejména na koncept „*der objektivierte Unternehmenswert*“, který je užíván v právním řádu Spolkové republiky Německo a který zdůrazňuje objektivní stanovení hodnoty společnosti

[13] § 3 odst. 4 InsZ.
[14] Tamtéž.
[15] Bod 23 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.07.2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017.
[16] Sprinz, P., Schönfeld, J. k § 3. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.
[17] Bod 22 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.07.2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017.

prostřednictvím důkladné analýzy, často zahrnující finanční i nefinanční faktory. U sporných pohledávek se praxe přiklání k vyřešení otázky, které z nich by měly být při analýze zohledněny na základě pravděpodobnosti jejich úspěšného uplatnění věřitelem u soudu. U podmíněných pohledávek by pak měla být stanovena jejich účetní hodnota a zároveň by mělo být zohledněno riziko vymáhání takových pohledávek dlužníkovými věřiteli. U ještě neexistujících pohledávek, které závisí na dalších okolnostech a vzniknou až po rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku dlužníka, se praxe přiklání k jejich nezohledňování v rámci posuzování solventnosti dlužníka.[18]

1.2. Insolvenční řízení a majetková podstata

Insolvenční řízení je řízením zvláštním, což napovídá jeho samostatná úprava speciálním zákonem, a má i zvláštní předmět, kterým je úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka a způsob jeho řešení.[19] Na rozdíl od běžného nalézacího a následného vykonávacího řízení, která dohromady uspokojují nárok individuálního věřitele, je insolvenční řízení svou povahou řízením kolektivním, v rámci něhož dochází v zásadě k poměrnému uspokojování věřitelů, pokud pomineme výjimky, jako jsou věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou nebo zajištění věřitelé.[20]

Cílem insolvenčního řízení, když odhlédneme od specifik sanačních způsobů řešení úpadku, je vyřešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka prostřednictvím zajištění nového uspořádání majetkových poměrů, přičemž zároveň dochází k uspokojení jeho věřitelů. Insolvenční řízení tak představuje proces s cílem rozhodnout, který z věřitelů a kolik dostane z majetkové podstaty a v jakém pořadí majetek dlužníka bude mezi ně rozdělen.[21]

1.2.1. Insolvenční návrh

Insolvenční řízení se dle ustanovení § 97 odst. 1 InsZ zahajuje pouze na návrh a je zahájeno dnem, kdy návrh dojde věcně příslušnému soudu. Z toho tedy vyplývá, že návrh stačí podat u kteréhokoliv krajského soudu jakožto soudu věcně příslušného dle ustanovení § 7a InsZ. Insolvenční řízení lze rozdělit na dvě části, a to na část řízení před vydáním rozhodnutí o úpadku, které může obsahovat zjištění úpadku, odmítnutí či zamítnutí insolvenčního návrhu nebo zastavení

[18] Sprinz, P., Schönfeld, J. k § 3. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 2023.
[19] Tamtéž.
[20] Smolík, P. In: Winterová, A. a Macková, A. Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-299-8, str. 195.
[21] Sprinz, P., Schönfeld, J. k § 3. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.

insolvenčního řízení, a část, ve které insolvenční soud postupuje v souladu se zvolenou formou řešení úpadku.[22]

Insolvenční návrh musí splňovat, vedle obecných požadavků návrhu, speciální formální požadavky, jako je jeho podání na předepsaném formuláři a podpis oprávněné osoby. Osobou oprávněnou podat návrh je jak dlužník, tak i věřitel. Pro účely této práce je důležité rozebrat, kdo je oprávněn podat dlužnický návrh v případě úpadku právnické osoby. V první řadě je osobou oprávněnou člen statutárního orgánu, případně všichni z nich, pokud tvoří kolektivní orgán. Dle ustanovení § 164 odst. 1 OZ je člen statutárního orgánu oprávněn zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech. K tomu odborná literatura uvádí, že se jedná o zástupčí oprávnění sui generis a zároveň je generálním zástupčím oprávněním.[23] S tím se shoduje i praxe Nejvyššího soudu.[24] Vedle statutárního orgánu existují i další subjekty, které mohou podat insolvenční návrh. Tím může být i zaměstnanec právnické osoby, pokud je takové jednání, jako je podání insolvenčního návrhu, obvyklé pro jeho zařazení v organizaci. K tomu judikatura uvádí, že co se týče jednání za právnickou osobu jejím zaměstnance, je kritériem rozsah činností, které „*lze vzhledem k (jeho) jejímu zařazení ve vnitřní struktuře právnické osoby považovat za obvyklé jednání subjektu v dané funkci (pracovním zařazení)*“.[25] V neposlední řadě je oprávněn podat návrh likvidátor v případě, že v průběhu likvidace zjistí úpadek likvidované právnické osoby.[26] Zároveň je nutné podotknout, že v průběhu likvidace povinnost podat insolvenční návrh náleží pouze likvidátorovi, ledaže nebyl jmenován.[27] Mimo tyto obecně aplikovatelná pravidla jsou dalšími subjekty oprávněnými podat návrh dozorčí orgány a orgány příslušné pro řešení krize v případě úpadku banky či jiných podobných subjektů, a dále také insolvenční správce v případě, že je zahajováno vedlejší insolvenční řízení.

Závěrem lze tedy shrnout, že podání insolvenčního návrhu za právnickou osobu je primárně odpovědností statutárního orgánu a jeho členové jsou tedy odpovědní za včasné podání návrhu.

[22] Jirmásek, T. k § 97. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.
[23] Janošek, V. k § 164. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné online zde: www-beck-online-cz.
[24] Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.
[25] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1502/2013.
[26] Viz ustanovení § 200 OZ.
[27] Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 225/2012.

1.2.2. Majetková podstata

Zákon rozumí majetkovou podstatou majetek, který slouží k uspokojení dlužníkových věřitelů.[28] Rozsah majetkové podstaty je pak určen tím, zda byl návrh na zahájení insolvenčního řízení podán dlužníkem či věřitelem. V obecné rovině lze říct, že v případě, kdy je podán návrh dlužníkem, tvoří majetkovou podstatu veškerý majetek patřící dlužníku, který vlastnil v době, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, a dále také majetek, který nabyl po zahájení insolvenčního řízení.[29]

U návrhu podaného věřitelem se rozsah majetkové podstaty určuje k momentu vzniku účinků rozhodnutí o úpadku dlužníka. K tomu ještě patří i majetek, který dlužník získal po tomto rozhodnutí. Mohou nastat případy, kdy insolvenční soud omezuje právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, a to částečně nebo úplně, prostřednictvím předběžného opatření, a tudíž vzniká majetková podstata společně s účinky takového rozhodnutí.[30]

1.2.2.1. Rozsah majetkové podstaty

Do majetkové podstaty spadá majetek dlužníka jím nabytý do rozhodnutí o úpadku a majetek nabytý po tomto rozhodnutí. Co se týče majetku třetích osob, tak ten zpravidla do majetkové podstaty nenáleží, ledaže se jedná o majetek nabytý třetí osobou prostřednictvím neúčinného právního jednání. Naopak u majetku dlužníka spadajícího do společného jmění manželů náleží celý tento majetek do majetkové podstaty.[31]

InsZ obsahuje v ustanovení § 206 demonstrativní výčet majetku, který je součástí majetkové podstaty. Naopak v ustanoveních § 207 a § 208 je obsažen výčet majetku, který do majetkové podstaty zahrnut není.

Majetek třetích osob se může dle ustanovení § 205 odst. 4 InsZ stát součástí majetkové podstaty, pokud tak stanoví zákon, a to zejména v případě relativně neúčinných právních jednání. Rozdíl mezi nimi se váže k okamžiku, od kterého je považujeme za relativně neúčinné. Dle ustanovení § 111 odst. 3 InsZ jsou dlužníkova jednání učiněná po zahájení insolvenčního řízení vůči věřitelům neúčinná, ledaže si k nim vyžádal souhlas insolvenčního soudu. Tento institut je spojen s účinky zahájení insolvenčního řízení, kdy § 111 odst. 1 zakazuje dlužníku jakákoliv jednání, která by měla vliv kvalitu a kvantitu jeho majetku, s výjimkou jednání uvedených v odstavci 2 tohoto ustanovení. Druhým okamžikem, se kterým je spojena neúčinnost právního

[28] Ustanovení § 2 písm. e) InsZ.
[29] Sedláček, D. k § 205. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.
[30] Tamtéž.
[31] Tamtéž.

jednání, je pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě dle ustanovení § 235 a následující InsZ. Odpůrčí žalobou může insolvenční správce rozporovat právní jednání, kterými mohlo dojít buď ke zkrácení uspokojení věřitelů, nebo ke zvýhodnění jednoho z nich. Tyto instituty jsou projevem jedné ze základních zásad insolvenčního řízení, a to zásady poměrného uspokojení věřitelů z majetkové podstaty.

Jak bylo výše uvedeno, zákon v ustanovení § 207 InsZ uvádí, který majetek dlužníka nelze zahrnout do majetkové podstaty, a to z důvodu nemožnosti takový majetek postihnout výkonem rozhodnutí či exekucí. Výčet je obsažen například v § 322 OSŘ, který za nezabavitelný majetek považuje věci běžné potřeby, obvyklé vybavení domácnosti a dále třeba zvířata, u nichž hospodářský efekt není hlavním účelem chovu.

Následující ustanovení § 208 InsZ pak odlišuje od výše uvedeného majetek, který by obvykle do majetkové podstaty byl zařazen, ale jeho zařazení je vyloučeno z důvodu jeho účelového využití. Ustanovení obsahuje demonstrativní výčet takového majetku, kterým jsou zejména dotace a návratné výpomoci, dále majetek České národní banky ve správě jiného subjektu, případně zboží propuštěné celním úřadem k dočasnému užití nebo v některých případech majetek státu.

1.2.2.2. Zjišťování majetkové podstaty

Primárním úkolem insolvenčního správce v řízení je právě zjištění majetkové podstaty tak, aby mohla být rozdělena mezi přihlášené věřitele. Role insolvenčního správce v řízení není tedy jen pasivní převzetí podkladů od dlužníka, ale sám provádí kroky k řádnému zjištění majetku. Tuto povinnost mu ukládá zákon, který předpokládá, že insolvenční správce bude postupovat s náležitou péčí, která je strukturována obdobně jako péče řádného hospodáře u statutárních orgánů obchodních společností.[32] Insolvenční správce disponuje řadou oprávnění, z nichž nejdůležitější pro zjišťování majetkové podstaty je možnost požadovat po dlužníku, třetích osobách, orgánech veřejné moci a exekutorovi povinnost součinnosti.[33] Toto oprávnění slouží jako doplněk k seznamu majetku, který je dlužník povinen předložit buď spolu se svým návrhem na zahájení řízení, anebo na výzvu soudu v případě věřitelského návrhu, a který v některých případech nemusí plně reflektovat skutečnost.

Insolvenční správce dle ustanovení§ 217 InsZ vytváří a v průběhu řízení doplňuje soupis majetku. Jak již bylo výše řečeno, prvotním podkladem pro tvorbu soupisu je seznam majetku,

[32] Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), k § 36 a § 37. Dostupné online zde: www-beck-online-cz.
[33] Ustanovení § 43 a ustanovení § 210 InsZ.

který předkládá dlužník a v němž je uveden veškerý zpeněžitelný majetek. Na základě seznamu majetku doplněným o součinnost dlužníka a dalších subjektů je vytvořen soupis veškerého majetku, který tvoří majetkovou podstatu a který slouží k uspokojení přihlášených věřitelů. Soupis je sestaven dle ustanovení § 222 InsZ na předepsaném formuláři a má hned několik funkcí, a to nejen funkci evidenční, ale zároveň funkci ochrannou, kdy s majetkem zařazeným do soupisu lze nakládat pouze v souladu s pravidly stanovenými InsZ.

V podkapitole o rozsahu majetkové podstaty bylo zmíněno, že do majetkové podstaty může být zahrnut i majetek třetích osob. Insolvenční správce tak může do soupisu zahrnout majetek nenáležející dlužníku, nicméně zároveň je dle ustanovení § 224 InsZ povinen vyrozumět osoby, jimž tento majetek patří nebo které k němu uplatňují svá práva. Spolu s vyrozuměním je spojeno i poučení o možnosti podat vylučovací žalobu. Vylučovací žaloba je jedním z druhů incidenčních sporů a slouží k ochranně osob dotčených zařazením majetku do soupisu. Zásadní je, že až do skončení řízení o vyloučení věci ze soupisu majetku nelze s takovou věcí nakládat. Další incidenční spory a jejich specifika budou rozebrány dále v práci. Zároveň zákon dává insolvenčnímu správci možnost věci vyjmout ze soupisu dle vlastního uvážení, a to za splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 227 InsZ.

1.2.3. Incidenční spory

V této podkapitole se zaměřím na obecný výklad incidenčních sporů, který poslouží pro další kapitoly práce, zejména pak bude základem pro výklad o žalobě na doplnění pasiv. Rozeberu zde zejména specifika incidenčních sporů a jejich povahu.

Incidenčními spory rozumí zákon takové, které jsou vyvolané insolvenčním řízením a o nichž zákon stanoví, že jsou takovými spory.[34] Tato formulace se však jeví problematicky, protože zatímco citované ustanovení napovídá, že incidenčními spory jsou pouze ty, o kterých tak stanoví InsZ, ustanovení § 159 odst. 1 písm. h) InsZ do demonstrativního výčtu incidenčních sporů pojímá i spory, které za takové označí zákon. Dle dikce ustanovení lze dovozovat, že se nejedná jen o InsZ, ale lze sem zahrnout i jiné právní předpisy. Takový jiným právním předpisem je ZOK, podle nějž je právě žaloba na doplnění pasiv incidenčním sporem.[35]

Ačkoliv by toto nepřesné pojetí mohlo vyvolávat pocit, že v praxi bude problém určit, co je incidenčním sporem, není tomu tak, a lze tedy hovořit spíše o nevhodné formulaci v rámci legislativního procesu. Zároveň výše uvedený výklad umožňuje do budoucna pružnější reakci na nově vzniklé instituty, pro něž bude vhodným řešením právě možnost zahájení incidenčního sporu.

[34] Ustanovení § 2 písm. d) InsZ.
[35] Ustanovení § 66 odst. 3 ZOK.

Charakteristickým rysem incidenčních sporů je skutečnost, že ačkoliv se jedná o samostatné řízení, je z povahy věci výrazně spjato s původním insolvenčním řízením. Co se týče specifik incidenčních sporů, rozeberu je níže v následujících odstavcích. Prvním specifikem je speciální úprava obsažená v ustanoveních § 159 až § 164 InsZ. Nicméně zákon taktéž počítá se subsidiárním užitím úpravy obsažené v OSŘ a ZŘS. V zásadě počítá s užitím těchto předpisů tam, kde to neodporuje účelu a zásadám insolvenčního řízení. InsZ však výslovně v ustanovení § 160 odst. 3 vylučuje použití ustanovení části první hlavy třetí s výjimkou pravidel o doručování. Zákon tedy vylučuje užití ustanovení o pořádkové pokutě, předběžných opatřeních, spojení věcí, jednání, dokazování, rozhodnutí a o opravných prostředcích, kde se v tomto rozsahu užijí ustanovení OSŘ.

Ač zákon výslovně nestanoví, že účastníkem incidenčních sporů je vždy insolvenční správce, ve většině případů jím je.[36] Odchylkou od hlavního insolvenčního řízení je taktéž přípustnost vedlejšího účastenství v incidenčních sporech, kdy s tím InsZ v ustanovení § 16 odst. 2 výslovně počítá. Vedlejší účastník však musí prokázat svůj právní zájem na výsledku řízení a do řízení může vstoupit buď z vlastního podnětu, nebo na návrh jedné ze stran. K otázce právního zájmu se vyjádřil i Nejvyšší soud, dle kterého jde o právní zájem v případech, kdy rozhodnutím ve věci může být dotčeno právní postavení vedlejšího účastníka. Nelze jej však rozšiřovat i na jiné zájmy jako je zájem morální, majetkový či jiný neprávní zájem na věci.[37]

K rozhodování o incidenčních sporech je příslušný insolvenční soud a stejně jako v insolvenčním řízení rozhoduje samosoudce.[38] Zákon rovněž v ustanovení § 160 odst. 2 stanoví, že pokud je tak dáno rozvrhem práce, může incidenční spor rozhodnout i jiný soudce insolvenčního soudu. Komentářová literatura toto označuje spíše za výjimku, která má zabránit nechtěným průtahům v insolvenčním řízení v momentě, kdy je v rámci jednoho řízení vedeno velké množství incidenčních sporů.[39] Ačkoliv se ztotožňuji s názorem, že by měl být incidenční spor projednáván soudcem, který vede insolvenční řízení, ze svého působení na obchodním úseku Městského soudu v Praze mohu konstatovat, že není výjimkou situace, kdy je veden incidenční spor jiným soudcem insolvenčního soudu, dost často soudcem s úplně odlišnou agendou. Nutno podotknout, že tento proces není nejšťastnější volbou vzhledem k tomu, že nový soudce musí prostudovat celý spis, než vůbec může nařídit jednání ve věci.

Jak bylo výše řečeno, incidenční spor je úzce spjat s insolvenčním řízením. Z toho důvodu InsZ v § 159 odst. 3 stanoví, že v incidenčním sporu nelze po skončení řízení pokračovat po

[36] Výjimku tvoří např. popření přihlášené pohledávky věřitelem dle ust. § 200 InsZ.
[37] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. 30 Cdo 113/2014.
[38] Ustanovení § 160 odst. 1 ve spojení s § 12 odst. 1 InsZ.
[39] Jirmásek, T. k § 160. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.

skončení insolvenčního řízení. Zároveň však v odstavci 4 stanoví výjimky, za kterých lze pokračovat v řízení o incidenčním sporu i po skončení původního řízení. Po skončení původního řízení se účastníkem těchto řízení místo insolvenčního správce stává dlužník.[40]

V neposlední řadě lze mezi specifika incidenčních sporů zařadit náhradu nákladů řízení. V obecné rovině platí, že se náhrada nákladů řídí obecnou úpravou uvedenou v OSŘ, ledaže InsZ stanoví něco jiného. Zvláštní úpravu pak nalezneme v ustanovení § 202 InsZ. Toto ustanovení stanoví, že ve sporech o pravost, výši či pořadí pohledávky nemají účastníci právo na náhradu nákladů vůči insolvenčnímu správci. Výjimkou je uplatnění nákladů vůči insolvenčnímu správci v situaci, kdy sám insolvenční správce zavinil vznik takových nákladů.[41] U případů, kdy je náhrada nákladů vůči insolvenčnímu správci účastníku přiznána, se jedná o pohledávku za majetkovou podstatou. Otázkou zůstává, jakou pohledávkou za majetkovou podstatou tyto náklady jsou. Zatímco v komentářové literatuře je uvedeno, že se jedná o pohledávku podle ustanovení § 168 odst. 2 písm. b) InsZ (tedy že se jedná o náklady vynaložené na správu majetkové podstaty)[42], judikatura Vrchního soudu v Praze zastává názor, že se jedná o pohledávku dle ustanovení § 168 odst. 2 písm. k) InsZ, čímž zařazuje náklady řízení do zbytkové kategorie ostatních pohledávek za majetkovou podstatou, o nichž tak stanoví zákon.[43] V tomto případě se ztotožňuji spíše s komentářovou literaturou, a to s ohledem na povahu náhrady nákladů incidenčních sporů, které v určité míře mají vliv na stav majetkové podstaty.

Ve vztahu k náhradě nákladů dlužníkem zákon v ustanovení § 202 odst. 1 InsZ stanoví, že náklady vzniklé insolvenčnímu správci jsou hrazeny z majetkové podstaty. U ostatních účastníků dlužník zaplatí náklady jim vzniklé podle úspěchu ve věci, a to z prostředků, kterými má oprávnění disponovat.[44]

1.3. Statutární orgán a základní aspekty odpovědnosti

Abychom mohli hovořit o povinnostech člena statutárního orgánu, je nutné nejprve provést výklad o tom, co to je a kdo je členem, a dále o základech pojmu odpovědnost v soukromém právu. Statutární orgán obchodní korporace je jedním z obligatorně zřizovaných orgánů, které slouží řádné správě činnosti a majetku. Statutární orgán patří mezi výkonné orgány obchodní korporace a do jeho rámce působnosti spadá řízení vnitřního chodu korporace (vnitřní působnost) a jednání

[40] Ustanovení § 159 odst. 5 InsZ.
[41] Viz ustanovení § 202 odst. 2.
[42] Jirmásek, T. k § 163. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.
[43] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17.6.2014, sp. zn. 3 VSPH 515/2013.
[44] Jirmásek, T. k § 163. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.

jménem korporace navenek (vnější působnost). Do vnitřní působnosti řadíme zejména obchodní vedení obchodní korporace. Vnější působnost pak zahrnuje generální zástupčí oprávnění, které člena statutárního orgánu opravňuje jednat za korporaci ve všech záležitostech.[45] Statutární orgán má dále veškerou působnost, kterou nezakládá zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí veřejného orgánu jinému orgánu právnické osoby (§ 163 OZ). Toto je označováno jako tzv. zbytková působnost statutárního orgánu.

Statutárními orgány jsou dle ZOK:

- všichni společníci u veřejné obchodní společnosti, pokud splňují požadavky podle § 46 ZOK,
- všichni komplementáři u komanditní společnosti, pokud splňují požadavky podle § 46 ZOK,
- jednatel nebo vícero jednatelů u společnosti s ručením omezeným (§ 194 odst. 1 ZOK),
- u akciové společnosti představenstvo (§ 435 odst. 1 ZOK) nebo správní rada (§ 463 odst. 1 ZOK), a
- u družstva představenstvo (§ 705 ZOK).[46]

Pojem odpovědnosti není výslovně definován zákonem, nicméně odpovědnost lze vnímat jako povinnost snést následky porušení primární právní povinnosti.[47] S tím se pojí i dualita pojetí odpovědnosti v soukromém právu. Prvním je pojetí retrospektivní, podle nějž ke vzniku odpovědnosti dochází už při vzniku primární povinnosti. Takto vzniklá odpovědnost provází existenci primární povinnosti, avšak pouze pasivně, jako určitá „hrozba“, a až v momentě porušení primární odpovědnosti se zaktivuje a existuje v její plné podobě. Druhým pojetím je pak prospektivní pojetí, dle kterého je odpovědnost důsledkem porušení primární povinnosti, tedy že dochází k přeměně primárního vztahu na vztah odpovědnostní. Toto rozdělení má význam pro určení povahy odpovědnosti člena statutárního orgánu. Ten má povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a tato povinnost je spojena s odpovědností za řádný výkon činnost, nikoliv za její výsledek.[48]

[45] Patěk, D. In: Černá, Stanislava; Štenglová, Ivana a Pelikánová, Irena. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5, str. 158.
[46] Jirmáserk, T. k § 98. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.
[47] Svobodová, Pavla. Odpovědnost statutárních orgánů akciové společnosti. Online. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. 2021, str. 5. Dostupné z: https://theses.cz/id/qfj7qa/.
[48] Tamtéž, str. 41.

2. Žaloba na doplnění pasiv

V druhé kapitole se zaměřím na žalobu na doplnění pasiv, jejích procesních aspektů a také na krátké srovnání se zahraniční úpravou, která sloužila jako podklad pro zavedení institutu do českého právního řádu.

2.1. Vývoj odpovědnosti členů statutárního orgánu za úpadek dle ZOK a srovnání stávající úpravy se zahraniční úpravou

Žaloba na doplnění pasiv je koncept odpovědnosti statutárního orgánu, který byl zaveden novelou ZOK. Tato úprava, převzatá z francouzského právního řádu, změnila původní institut ručení statutárního orgánu obsažený v ustanovení § 68 ZOK, ve znění účinném do 31.12.2020. Kritika původní úpravy dle důvodové zprávy spočívala zejména v nekoncepčnosti procesní úpravy tohoto řízení. Dříve byly řízení o nároku z odpovědnosti členů statutárního orgánu uplatňovány mimo insolvenční řízení (nebyly tedy incidenčním sporem) a mohla nastat situace, kdy společnost v mezidobí zanikla, aniž by bylo založeno ručení člena statutárního orgánu. Možnost založení ručení člena statutárního orgánu nebo jeho bývalého člena po zániku společnosti později byla dovozena judikaturou Nejvyššího soudu, který k tomu uvádí, že rozhodnutím soudu je možné založit odpovědnost takového člena, a to na základě ustanovení § 2026 odst. 2 OZ per analogiam.[49] Ačkoliv byla možnost založení ručení takto dovozena, je s ohledem na to, že ručení je ve vztahu akcesority k původnímu závazku, nutné, aby bylo založeno před zánikem korporace.[50] Nicméně stále je faktem, že přístup, kdy jsou nároky jednotlivých věřitelů uplatňovány samostatně, může vést k nespravedlivým výsledkům pro ostatní věřitele, a zároveň se rozchází s účelem insolvenčního řízení, kdy primárním cílem je kolektivní poměrné uspokojení přihlášených věřitelů.

Další problém, který způsobovala původní úprava obsažená v § 68 ZOK, byla otázka aktivní věcné legitimace insolvenčního správce. Ačkoliv byl přímo v ustanovení uveden jako osoba, která je oprávněna podat žalobu, odborná literatura se přikláněla k názoru, že plnění ručitele nespadá do majetkové podstaty a náklady, které by insolvenční správce vynaložil, by tak nerozmnožily majetkovou podstatu.[51] Navíc je vhodné doplnit, že v tomto pojetí odpovědnosti insolvenční správce nebyl zástupcem věřitelů, tudíž jedině pokud on sám měl pohledávku vůči korporaci, mohl se žalobou dle § 68 ZOK domáhat založení ručení člena statutárního orgánu korporace. Jediným

[49] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 27 Cdo 1319/2018.
[50] Hurychová K. In: Hurychová, K. a Borsík, D. (ed.). Corporate governance: kolektivní monografie. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-654-9, s. 164.
[51] Šuk, P. k § 68. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 195. Dostupné online zde: www.beck-online.cz.

aktivně legitimovaným tak byl pouze věřitel korporace, přičemž zákon nepodmínil podání žaloby přihlášením pohledávky v insolvenčním řízení.[52] Z toho lze dovodit, že věřitelé, kteří svou pohledávku neuplatnili, a to už z jakéhokoliv důvodu, byli nedůvodně zvýhodněni oproti těm, kteří svou pohledávku uplatnili. Takový závěr uvádí i odborná literatura a je jen rozumné se k němu přiklonit.[53] V tomto ohledu nutno podotknout, že zákonodárce novelou ZOK zpřehlednil aspekt aktivní legitimace k podání žaloby na doplnění pasiv, kdy určil, že toliko insolvenční správce je aktivně legitimován k jejímu podání.

Co se týče samotného rozhodnutí o založení ručení člena statutárního orgánu, vyvstávala otázka, zda soud na návrh jednoho věřitele prohlásí neomezené ručení za povinnosti korporace ve vztahu ke všem věřitelům, nebo zda prohlásí neomezené ručení pouze za pohledávku věřitele, který se domáhá vzniku ručení. Odborná literatura se kloní k názoru, že se jednalo pouze o neomezené ručení ve vztahu k tomu jednomu konkrétnímu věřiteli podávajícímu návrh soudu. Pro založení neomezeného ručení za všechny povinnosti korporace vůči všem věřitelům v právním řádu neexistovala dostatečná procesní úprava, která by to umožňovala, a tudíž lze tuto úvahu uzavřít tak, že každý z věřitelů se musel domáhat prohlášení ručení člena statutárního orgánu sám ve vztahu k té konkrétní povinnosti, kterou vůči němu korporace má.

Inspiraci původní úpravy lze hledat v právním řádu Anglie a Walesu, konkrétně zákonodárce v důvodové zprávě odkazuje na institut *wrongful trading*, který je jedním ze základů odpovědnosti statutárního orgánu v případě úpadku obchodní korporace. Ačkoliv je inspirace jasně vyjádřena zákonodárcem, je tato česká úprava pouze povrchovým napodobením systému fungujícího v právním řádu Anglie a Walesu. Prostřednictvím institutu *wrongful trading* se mohou likvidátor, případně insolvenční správce, domáhat u soudu za všechny nezajištěné věřitele, aby člen statutárního orgánu přispěl do majetkové podstaty, a to až do výše snížení uspokojení věřitelů, které vzniklo v době, kdy docházelo k *wrongful trading*, čímž dochází k poměrnému uspokojení všech věřitelů. Naopak česká úprava, jak již bylo uvedeno výše, zvolila cestu neomezeného ručení člena statutárního orgánu, avšak pouze vůči tomu věřiteli, který žaluje na prohlášení takového ručení. Rozdíl tak spočívá v tom, jak působí plnění na povinného člena statutárního orgánu, kdy úprava v právním řádu Anglie a Walesu má povahu kompenzace, zatímco česká právní úprava má povahu sankce.[54]

[52] Šuk, P. k § 68. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář, str. 195.
[53] Hurychová K. In: Hurychová, K. a Borsík, D. (ed.). Corporate governance: kolektivní monografie, str. 162, pozn. pod čarou 39.
[54] Hurychová, K. In: Hurychová, K. a Borsík, D. (ed.). Corporate governance: kolektivní monografie., str. 164.

2.2. Povaha a účel žaloby na doplnění pasiv

Zákonodárce v důvodové zprávě k novele ZOK, která je účinná od 1. 1. 2021, jasně vyjádřil inspiraci francouzskou právní úpravou žaloby na doplnění pasiv (nyní *la responsabilité pour insuffisance d'actif,* v předchozí úpravě *l'action en comblement de passif*), která je upravená v článcích L 651-1 a násl. francouzského *Code de Commerce*. Tímto krokem se odklonil od své původní inspirace institutem *wrongful trading*. Úprava, která je nyní obsažena v § 66 odst. 1 ZOK, do sebe pojímá dříve roztříštěná ustanovení o následcích porušení povinnosti člena statutárního orgánu a sankcích za tato porušení. Nově je člen statutárního orgánu povinen přímo plnit do majetkové podstaty, čímž dochází k naplnění primárního účelu insolvenčního řízení, tedy k poměrnému uspokojení přihlášených věřitelů.

Na úplném začátku je vhodné se pozastavit nad názvem institutu „žaloby na doplnění pasiv". Správně uvádějí Zemandlová a Pondikasová, že cílem úpravy není doplnit pasiva v majetkové podstatě, ale naopak aktiva, která v majetkové podstatě chybí z důvodu porušení povinností členem statutárního orgánu.[55] Ačkoliv se nejedná o skutečnost, která by způsobovala nějaké interpretační obtíže, rozhodně by do budoucna stálo za zvážení užívat vhodnější formulaci institutu jako žaloby na doplnění aktiv, což lépe popisuje účel této úpravy.

Účelem dle důvodové zprávy je poskytnutí dodatečné ochrany věřitelům pro případ, že v majetkové podstatě nebude dostatek prostředků na uspokojení jejich pohledávek. Podstata žaloby na doplnění pasiv spočívá v tom, že je-li rozhodnuto o úpadku společnosti a úpadek je řešen konkursem, může soud rozhodnout o povinnosti členů statutárního orgánu (a jak bude dále rozebráno, také bývalých nebo faktických členů) přispět svými prostředky do majetkové podstaty.[56] Výše plnění pak odpovídá rozdílu mezi souhrnem dluhů společnosti, kterým odpovídají pohledávky přihlášených věřitelů, a výší zjištěného majetku společnosti. Povinnost může být uložena i vícero členům statutárního orgánu, přičemž základním nastavením pro náhradu dle ustanovení § 2915 OZ je náhrada všemi povinnými společně a nerozdílně, nicméně je možné zavázat každého z povinných k různé výši náhrady škody, a to podle závažnosti porušení povinností a toho, jak takové porušení povinností přispělo k nedostatku majetku v majetkové podstatě.[57]

[55] Zemandlová, A., Pondikasová T. In: Csach, K., Havel, B. a Žitňanská, L. (ed.). Korporační spory. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-766-9, kapitola 14, str. 193.

[56] Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, k § 66.

[57] Šuk, P. k § 66. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 230. Dostupné online zde: www.beck-online.cz.

Určitá otázka vyvstává ohledně určení toho, zda je § 66 odst. 1 normou hmotněprávní nebo procesní. Zatímco na první pohled by se mohlo zdát, že je normou procesní, lze při důkladnější úvaze dojít k závěru, že je normou hmotněprávní. Tento závěr uvádí i odborná literatura, která jej odůvodňuje zejména tím, že formulace typu „soud rozhodne“ nelze vykládat jako založení diskrečního oprávnění soudu rozhodnout podle své úvahy o vyhovění či zamítnutí žaloby. Ve vztahu k rozhodnutí pak soud bude postupovat stejně u jakéhokoliv jiného sporného řízení, kdy bude zkoumat skutkové okolnosti a zda těmito byla naplněna hypotéza ustanovení § 66 odst. 1 ZOK.[58]

Dalším aspektem, který je odbornou veřejností zkoumán, je povaha sankce u žaloby na doplnění pasiv. Obecně je široce přijímán závěr, že ustanovení § 66 odst. 1 ZOK má sankční povahu. Nicméně, a já se opět domnívám, že správně, Pondikasová a Zemandlová poukazují na fakt, že běžně je plnění dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK zvláštním případem náhrady škody, přičemž v našem právním prostředí je sankční funkce náhrady škody vykládána v mezích funkce kompenzační. Kompenzačnímu charakteru plnění za porušení povinností odpovídá i forma řízení, které je řízením sporným, a tudíž se zde uplatní veškeré zásady pro sporná řízení, zejména pak zásada projednací.[59] Závěrem lze konstatovat, že z dikce ustanovení § 66 odst. 1 ZOK vyplývá, že plnění dle něj je spíše kompenzací pro věřitele, než že by sankcionovalo porušení povinností členem statutárního orgánu.

2.3. Podmínky pro uložení povinnosti přispět do majetkové podstaty dle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK

V předchozí části jsem se zaměřila na pojednání o povaze a účelu žaloby na doplnění pasiv. V této podkapitole se zaměřím čistě na hmotněprávní úpravu povinnosti člena statutárního orgánu přispět do majetkové podstaty na základě žaloby na doplnění pasiv.

Ustanovení § 66 odst. 1 ZOK stanoví základní podmínky pro odpovědnost člena statutárního orgánu v případě úpadku společnosti. První podmínkou je rozhodnutí soudu o prohlášení úpadku společnosti, a zejména pak určení způsobu jeho řešení, který je pro případ žaloby na doplnění pasiv stanoven konkrétně, a to tak, že úpadek společnosti je řešen konkursem. Další je porušení povinnosti člena statutárního orgánu, které přispělo k úpadku společnosti. V neposlední řadě je podmínkou podání žaloby insolvenčním správcem, který je jako jediný aktivně legitimovaný k jejímu podání.

[58] Zemandlová, A., Pondikasová T. In: Csach, K., Havel, B. a Žitňanská, Lucia (ed.). Korporační spory, kapitola 14, str. 194.
[59] Tamtéž, str. 199.

Kromě toho existuje nevyjádřená podmínka, která je zmiňována v odborné literatuře, a to potřeba proporcionality mezi jednáním člena statutárního orgánu a následnými důsledky při posuzování odpovědnosti. Členové statutárního orgánu jsou povinni vykonávat svou funkci s náležitou péčí a důsledností, přijímat informovaná rozhodnutí a posuzovat rizika takových rozhodnutí. Porušení povinností členem statutárního orgánu může vést k úpadku společnosti a je hodnoceno na základě faktorů jako je závažnost porušení a dopad těchto porušení na společnost. Uložené sankce pak musí být proporcionální k míře přispění k úpadku a jsou zohledňovány faktory jako je povaha porušení, frekvence nebo úmysl. Právní principy, jako je například proporcionalita, jsou pak soudy aplikovány v zájmu spravedlivého rozhodnutí, které je úměrné závažnosti porušení. Ačkoliv to není explicitně stanoveno, soudy musí sankce odůvodnit na základě individuálních okolností, zvažovat alternativy a vyvažovat zájmy zúčastněných stran.[60]

2.3.1. Osobní působnost

Určení, kdo odpovídá za porušení povinností, je upraveno v ustanovení § 66 ZOK, který velice obecně hovoří o členu statutárního orgánu. Co se týče odpovědnosti v případě více členů, důvodová zpráva k novele ZOK odkazuje na ustanovení § 2915 OZ, které řeší odpovědnost více dlužníků a tento aspekt byl rozebrán výše. Zjednodušeně, soud může zavázat povinností náhrady škody všechny povinné společně a nerozdílně, avšak také může zavázat každého z povinných k různé výši náhrady škody, a to podle závažnosti porušení povinností a toho, v jaké míře porušení povinností přispělo k úpadku. I když jsou všichni členové povinni dbát na zájmy společnosti s řádnou péčí, může nastat situace, kdy se všichni neshodnou na řešení situace. Rozhodnutí o obchodním vedení společnosti také může mít vliv na odpovědnost členů statutárního orgánu, zejména pokud jsou někteří z nich přehlasováni a nemají možnost zasáhnout. Odporující člen by pak teoreticky mohl být zavázán k nižší náhradě aktiv než zbývající členové. Nicméně stále platí podmínka, že takový člen musí učinit vše pro zabránění škodlivým následkům, třebaže odporoval příslušnému rozhodnutí.[61]

[60] Rada, T. k § 66. In: Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Skálová, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. Komentáře. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Dostupné online zde: www.aspi.cz.

[61] Rozhodnutí o obchodním vedení je upraveno pro společnost s ručením omezeným v ustanovení § 195 odst. 1 ZOK. Pokud má společnost s ručením omezeným více jednatelů, kteří netvoří kolektivní orgán, pak je k rozhodnutí o obchodním vedení společnosti zapotřebí souhlasu většiny z nich (za předpokladu, že společenská smlouva neurčí jinak). V právních předpisech chybí jasná úprava rozhodování více jednatelů, kteří nejsou kolektivním orgánem, o obchodním vedení. Forma souhlasu a způsob jednání jednatelů při rozhodování o obchodním vedení bude záviset na obsahu společenské smlouvy nebo rozhodnutí jednatelů. Z průběhu rozhodování by měl být pořízen záznam, dle kterého bude možné zjistit, jakým způsobem jednotliví jednatelé hlasovali, a ti, jejichž hlasování nebude zřejmé, budou považováni za souhlasící (per analogiam k ustanovení § 440 odst. 3 ZOK).

Co se týče okruhu členů statutárního orgánu, ustanovení § 66 ZOK nespecifikuje, zda se jedná o pouze o současné členy, nebo zda se vztahuje i na ty bývalé, případně jakékoliv jiné osoby s obdobným postavením. Upřesnění nalezneme v ustanovení § 69 ZOK, které stanoví, že úprava odpovědnosti se obdobně uplatní i na bývalé členy statutárního orgánu a také na osoby, které fakticky vykonávají činnost statutárního orgánu. Důležité je zde tedy to, zda takový člen přispěl k úpadku společnosti. Sankce je tedy spojena s porušením povinnosti spojené s výkonem funkce, stejně jako v jiných situacích.

2.3.2. Rozhodnutí o úpadku a způsobu řešení úpadku konkursem

První podmínkou pro podání žaloby na doplnění pasiv je rozhodnutí o úpadku a způsobu jeho řešení. První věta odst. 1 ustanovení § 66 ZOK hovoří pouze o rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Avšak výkladem *a minori ad maius* můžeme dojít k závěru, že rozhodnutí o úpadku samotném bude předcházet rozhodnutí o způsobu jeho řešení. V kontextu diplomové práce lze konstatovat, že pro obchodní společnost jakožto dlužníka, proti němuž je podávána žaloba na doplnění pasiv, jsou možnosti řešení úpadku omezeny pouze na konkurs. Pro uplatnění odpovědnosti člena statutárního orgánu dle ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) ZOK musí být jak prohlášení o úpadku, tak způsob jeho řešení, stanoveny rozhodnutím příslušného insolvenčního soudu.

2.3.3. Porušení povinnosti členem statutárního orgánu

K prokázání porušení povinností členem statutárního orgánu, které přispělo k úpadku společnosti, je zapotřebí složitější a zejména širší zkoumání všech aspektů možného porušení povinností, na rozdíl od první podmínky pro uložení povinnosti přispět do majetkové podstaty, tedy posouzení způsobu řešení úpadku či zkoumání existence samotného úpadku. Nicméně posouzení skutečnosti, zda člen statutárního orgánu svým porušením povinností opravdu přispěl k úpadku, je klíčové pro vznik odpovědnosti za nedostatek aktiv v majetkové podstatě. Naplnění předpokladů pro vznik odpovědnosti sestává ze dvou částí, a to z existence porušení povinnosti členem statutárního orgánu, a posouzení, zda toto porušení mělo skutečný vliv na úpadek.

Z odborné literatury vyplývá závěr, že přispění k úpadku je jednání, které buď přímo způsobilo úpadek, nebo situaci, kdy bylo možné úpadek odvrátit, ale nedošlo k tomu kvůli opomenutí nebo nevhodnému jednání člena statutárního orgánu. Takový člen tak může přispět k úpadku různými způsoby, a to buď komisivně (aktivním jednáním, které vede k úpadku), nebo

omisivně (svou nečinností, kdy byl povinen jednat, ale neučinil tak). Oba druhy jednání mohou značně ovlivnit stabilitu financí společnosti.[62]

Z dikce ustanovení § 66 odst. 1 ZOK výslovně nevyplývá, že je přispění k úpadku porušením povinností vázáno na určitý časový okamžik. Nicméně je nutné brát v úvahu promlčecí lhůty, které jsou významné pro uplatnitelnost nároku u soudu. Výjimku tvoří dvouletá lhůta pro vydání prospěchu podle § 66 odst. 1 písm. a) ZOK. Promlčecí lhůta spojená se sankcemi podle tohoto ustanovení je obecně určována OZ. Subjektivní promlčecí lhůta je stanovena ustanovením § 629 odst. 1 OZ, podle nějž je lhůta tříletá a počíná běžet ode dne, kdy mohlo být právo poprvé uplatněno, tj. od vydání rozhodnutí o způsobu řešení úpadku nebo rozhodnutí o prohlášení konkurzu.[63] Objektivní promlčecí lhůta se pak řídí ustanovením § 636 OZ a činí deset let ode dne vzniku škody, případně patnáct let v případě úmyslného způsobení škody. Důležité je stanovit, kdy škoda skutečně vznikla, a ne kdy došlo k události, která ji způsobila. Insolvenční správce má tak při podání návrhu podle § 66 odst. 1 ZOK a rozhodování o sankcích povinnost posuzovat jednání člena statutárního orgánu až za posledních deset, případně i patnáct let zpětně. V praxi to pro insolvenčního správce znamená, že žalobu na doplnění pasiv musí podat do tří let od vydání rozhodnutí o řešení úpadku konkursem, nicméně ne později než deset (potažmo patnáct) let od okamžiku, kdy došlo k přispění úpadku společnosti.

Aby vůbec mohlo být určeno, že došlo k porušení povinností členem statutárního orgánu, musí být stanoveno o jaké povinnosti se jedná. Obecně lze říci, že postihy dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK směřují na porušení povinností, které jsou členovi statutárního orgánu uloženy OZ, InsZ, případně i ZOK.

Hodnocení, zda jednatel porušil nebo neplnil svou povinnost podle § 66 ZOK, bude především záviset na dodržení péče řádného hospodáře při výkonu své role, jak je uvedeno v důvodové zprávě k novele ZOK a relevantní literatuře. Z dikce ustanovení § 66 ZOK vyplývá, že se může jednat o jakékoliv porušení povinností členem statutárního orgánu. Prvně by bylo správné rozebrat aspekty povinnosti člena statutárního orgánu jednat s péčí řádného hospodáře.

Povinnost péče řádného hospodáře je jedním ze základních pravidel pro jednání člena statutárního orgánu a prolíná veškeré aspekty činnosti takového člena. Pravidla pro péči řádného hospodáře jsou stanovena v OZ a také v ZOK. Podle ustanovení § 159 odst. 1 občanského zákoníku

[62] Šuk P. k § 66. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, str. 227.

[63] Rada, T. k § 66. In: Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Skálová, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích: komentář.

je osoba, která přijme funkci v orgánu společnosti, povinna vykonávat svou činnost s nezbytnou loajalitou a potřebnými znalostmi. Klíčovými prvky péče řádného hospodáře jsou tedy informovanost, pečlivost a loajalita. Loajalita je popisována různými autory odborných publikací jinak, a to buď jako upřednostnění zájmů obchodní korporace před zájmy svými nebo třetích osob, případně jako věrnost zájmům obchodní korporace.[64] Ustanovení § 51 odst. 1 ZOK pak upravuje „pravidlo podnikatelského úsudku", které dále upřesňuje požadavky na informovanost a pečlivost člena statutárního orgánu, což bude rozebráno níže.

Nezbytná loajalita zahrnuje povinnost člena statutárního orgánu dávat přednost zájmům společnosti před vlastními nebo jinými zájmy[65] a člen statutárního orgánu má povinnost jak aktivně jednat ve prospěch společnosti s potřebnou svědomitostí, tak se zároveň vyhýbat jednání, které by jí mohlo poškodit. Loajalita však v tomto smyslu není neomezená (absolutní) a je třeba zvážit, zda jednající mohl vědět, že jeho jednání není loajální, a také zda je požadovaná loajalita realistická z hlediska jeho zdravotního stavu, osobních záležitostí atd.[66] Kromě toho povinnost loajality zahrnuje dodržování právních předpisů, rozhodnutí orgánů společnosti a zachování důvěrnosti.[67] Povinnost řádné péče je také možné porušit tím, že člen statutárního orgánu jedná ve věcech obchodního vedení bez souhlasu ostatních členů nebo v rozporu s omezeními jednání statutárního orgánu.[68] Další specifické povinnosti jednatele, které stanovuje ZOK, jsou například povinnost informovat společnost o střetu zájmů[69] nebo dodržování zákazu konkurence[70].

Posoudit aspekt náležité péče je oproti povinnosti loajality složitější. Povinnost náležité péče má jak objektivní, tak i subjektivní složku. Zákon u člena statutárního orgánu vyžaduje míru péče, kterou by ve srovnatelné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, což tvoří objektivní složku náležité péče. Subjektivní složka pak klade požadavek na míru péče, kterou byla osoba vzhledem ke svým schopnostem a znalostem schopna vynaložit. Při hodnocení se pak zohledňuje situace v daný okamžik, kdy člen statutárního orgánu jednal.[71] Rovněž platí, že člen statutárního orgánu

[64] Čech, P., Šuk, P. Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní). 1. vyd. Praha: Bova Polygon, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0, s. 158.
[65] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.
[66] Šuk, P. k § 66. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, str. 227.
[67] Janů, P. k § 159. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář.
[68] Ustanovení § 47 ZOK.
[69] Ustanovení § 54 ZOK.
[70] Například ustanovení § 199 ZOK o zákazu konkurence pro jednatele ve společnosti s ručením omezeným.
[71] Štenglová I., Havel, B. k § 51. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, str. 165.

nemusí mít nutně veškeré odborné znalosti, ale pokud takové nemá, musí být schopen rozpoznat potřebu odborné pomoci jiné osoby.[72]

Ustanovení § 51 odst. 1 ZOK upravuje tzv. pravidlo podnikatelského úsudku, které poskytuje členům statutárního orgánu jistou ochranu při činění riskantnější podnikatelská rozhodnutí. V případě, že člen činí potenciálně pro společnost nevýhodné jednání, ale jedná s potřebnými znalostmi a v dobré víře, že jedná v obhajitelném zájmu společnosti, tak je mu touto úpravou poskytnuta ochrana před postihy (v odborné literatuře označováno jako *safe harbour*).[73] Přezkumu tak z pohledu péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku podléhá rozhodovací proces, a ne konečný důsledek jednání. Totéž je dovozeno judikaturou Nejvyššího soudu, podle nějž člen statutárního orgánu odpovídá pouze za řádný výkon činnosti, avšak ne za její výsledek.[74]

K podmínce informovanosti Nejvyšší soud uvádí, že je nutné, aby člen statutárního orgánu v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jednal při plnění svých povinností (mimo jiné) s odpovídajícími znalostmi a informovaně. To znamená, že při konkrétním rozhodování musí pečlivě zvážit dostupné informace, jak faktické, tak právní, a posoudit možné výhody a nevýhody různých možností podnikatelského rozhodnutí. Tato povinnost se musí hodnotit předvídatelně, tedy na základě informací, které byly nebo měly být dostupné v okamžiku, kdy dotyčný člen jednal, a ne na základě událostí, které se staly až poté, co bylo učiněno konkrétní právní jednání.[75]

V komentářové literatuře k ustanovení § 66 odst. 1 ZOK Šuk vyjmenovává jednotlivé případy konkrétních porušení péče řádného hospodáře, která vyplývají z judikatury Nejvyššího soudu a mohou výrazně přispět k úpadku. Tato porušení zahrnují:

- Porušení povinnosti loajality (viz NS 27 ICdo 62/2017, 27 Cdo 2724/2017 a 27 Cdo 2695/2018),
- Porušení zákazu konkurence (viz NS 27 ICdo 62/2017),
- Nedodržení náležité péče, tj. povinnosti jednat s potřebnými znalostmi a pečlivě (viz NS 29 Cdo 5036/2015, 29 Cdo 3325/2016 a 29 Cdo 3770/2016),
- Nedodržování vnitřních omezení stanovených v zakladatelském právním jednání (viz NS 29 Odo 1118/2006),
- Nerespektování způsobu zastupování stanoveného zakladatelským právním jednáním v souladu s § 164 odst. 2 OZ (viz NS 29 Cdo 3191/2010),

[72] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.
[73] Štenglová I., Havel, B. k § 51. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, str. 166.
[74] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015 sp. zn. 29 Cdo 3860/2015.
[75] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016.

- Jednání bez předchozího rozhodnutí kolektivního orgánu, případně bez souhlasu většiny jednatelů společnosti s ručením omezeným (viz NS 27 Cdo 2724/2017),
- Neplnění povinností v případě delegace povinností člena statutárního orgánu na konkrétního člena nebo na třetí osobu (viz NS 31 Cdo 1993/2019 a 27 Cdo 90/2019).
- Porušení spočívající v úplném pozastavení výkonu funkce (viz NS 27 Cdo 844/2018 a 27 Cdo 5003/2017),
- Porušení povinností uložených InsZ (NS 29 Cdo 1657/2009 a 27 Cdo 3553/2018).[76]

Tento seznam případných porušení není samozřejmě konečný, nicméně nastiňuje, která jednání už můžeme považovat za ta, která mohou přispět k úpadku společnosti, a tudíž ta, na která je potřeba se primárně zaměřit v případě žaloby na doplnění pasiv.

Závěrem lze tedy uvést, že otázka, zda konkrétní povinnost přispěje k úpadku společnosti, bude nakonec v každém jednotlivém případě posuzována individuálně, bez ohledu na stávající judikaturu týkající se péče řádného hospodáře, ačkoliv poskytuje soudům určité záchytné body, o které se mohou opřít. Pro insolvenční správce a věřitele bude pak zapotřebí vytvořit novou rozhodovací praxi, která jim napomůže rozpoznat případná porušení povinností. Nicméně taková rozhodovací praxe bude dle mého názoru složitá na vytvoření, a to s ohledem na nutnou kazuističnost a na rychlost utváření takové praxe, které může trvat několik let. Zákonodárce zde zvolil vhodnou úpravu, když se snažil ji udělat co nejšíře pojímající různé druhy porušení. Na druhou stranu je taková úprava značně neurčitá a pro osoby, kterých se dotýká, činí rozpoznání možných porušení složitým.

2.4. Procesní aspekty žaloby na doplnění pasiv

Tato podkapitola poslouží k rozboru procesních aspektů žaloby na doplnění pasiv a doplní tak obecné pojednání o incidenčních sporech v podkapitole 1.2.3. I když je dle důvodové zprávy k novele ZOK cílem spojit oba nároky dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK do jednoho řízení, tato podkapitola se bude primárně soustředit na žalobu na doplnění pasiv.

Žaloba na doplnění pasiv je dle ustanovení § 66 odst. 3 ZOK incidenčním sporem. Jak vyplývá z dikce zákona, návrh na zahájení řízení může být podán nejdříve v momentě, kdy nabude právní moci rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Jelikož se jedná o spor, který je závislý na hlavním řízení, není možné ho zahájit ani pokračovat po skončení insolvenčního řízení.[77] Dle důvodové

[76] Šuk, P. k § 66. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, str. 227.
[77] Viz ustanovení § 159 odst. 3 a 4 InsZ.

zprávy k novele ZOK by měl insolvenční soud posoudit, zda člen statutárního orgánu přispěl k úpadku tím, že porušil své povinnosti, jako předběžnou otázku.[78]

2.4.1. Aktivní legitimace

K podání žaloby na doplnění pasiv je insolvenční správce jako jediný aktivně legitimovaný.[79] Důvodová zpráva ke novele ZOK správně poukazuje na to, že insolvenční správce má nejlepší povědomí o stavu majetku obchodní korporace, jejíž úpadek je řešen, a zároveň má možnost snadno získat potřebné informace pro podání návrhu. Také je v blízkém kontaktu s věřiteli, jejichž zájmy je povinen chránit, a může tak získat podněty i od nich.[80] Pokud veškeré okolnosti naznačují, že je důvodné podat návrh soudu, je insolvenční správce povinen v souladu se svou povinností vyvinout veškeré úsilí k co největší míře uspokojení podat tento návrh.[81] V této souvislosti musí insolvenční správce zvážit, zda má návrh reálnou šanci na úspěch a zda by věřitelé byli skutečně lépe uspokojeni, pokud by byl návrh úspěšný. Dále musí brát do úvahy, zda náklady na podání návrhu nebudou značně neúměrné uspokojení, které bude tímto získáno.

Dle ustanovení § 36 odst. 1 InsZ se od insolvenčního správce vyžaduje, aby jednal svědomitě a s odbornou péčí. Toto dále rozvádí komentářová literatura, která přirovnává standard odborné péče insolvenčního správce k péči řádného hospodáře u člena statutárního orgánu, s tím, že u insolvenčního správce je kladen větší důraz na jeho odbornost.[82] To potvrzuje i judikatura Nejvyššího soudu, která staví odbornou péči na vyšší úroveň, než je péče řádného hospodáře.[83] Insolvenční správce je tak povinen vykonávat svou činnost s odbornou péčí, pod níž lze zahrnout právě i odpovědnost za rozhodnutí, zda bude uplatňovat nároky dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK, přičemž důležitý není nutně výsledek řízení, ale spíše to, zda s odbornou péčí zhodnotil výhodnost podání či nepodání návrhu.

Ustanovení § 66 odst. 2 ZOK rovněž stanoví, že návrh dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK insolvenční správce taktéž podá, pokud o tom rozhodne věřitelský výbor. Věřitelský výbor má primárně za úkol chránit zájmy věřitelů a podílet se na dosahování cílů insolvenčního řízení, což je důvod, proč zákonodárce svěřil právě jemu tuto pravomoc. Věřitelský výbor je povinně ustaven

[78] Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., k § 66. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135885.
[79] Ustanovení § 66 odst. 1 ZOK.
[80] Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., k § 66 [online]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135885.
[81] Viz ustanovení § 36 odst. 1 InsZ.
[82] Řeháček, O., Vrba, M. k § 36. In: Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář.
[83] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009.

v případě, že je v insolvenčním řízení přihlášeno více něž 50 věřitelů.[84] Dle ustanovení § 56 odst. 2 InsZ jsou členové vybíráni na schůzi věřitelů a jejich počet se pohybuje od tří do sedmi členů. Výbor by měl obsahovat jak zajištěné, tak nezajištěné přihlášené věřitele, přičemž počet nezajištěných by měl být minimálně stejný jako počet zajištěných. Věřitelé s pohledávkou za majetkovou podstatou nebo s pohledávkou srovnatelnou s pohledávkou za majetkovou podstatou se členy stát nemohou. Věřitelskému výboru zákon poskytuje široká oprávnění, mezi něž patří například právo nahlížet do účetnictví dlužníka[85], čímž získává lepší přehled o stavu společnosti, a tudíž i informace k posouzení odpovědnosti členů statutárního orgánu upadnuvší společnosti. Zákon zároveň opravňuje insolvenčního správce požadovat od věřitelů zálohu na náklady spojené s podáním návrhu a pokračováním v řízení, pokud v majetkové podstatě není dostatek finančních prostředků na pokrytí těchto výdajů.[86] V případě, že soud rozhodne ve prospěch insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří poskytli zálohu, přihlásit tuto pohledávku za majetkovou podstatou.[87]

2.4.2. Sporná povaha řízení

Jak bylo výše uvedeno, řízení o uložení povinností dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK je incidenčním sporem. Z povahy věci jsou incidenční spory sporem o právo, a tudíž řízení o nich má strukturu srovnatelnou s řízením sporným, jak ho chápeme v běžném civilním procesu. Na tato řízení se tak vztahují základní procesní zásady, zásady vymezení účastenství a prvky urychlující řízení.[88]

Dispoziční zásada má vliv na určení předmětu sporu. Zásadu chápeme jako možnost účastníků nakládat (disponovat) s předmětem sporu a se sporem jako takovým. To se projevuje širokými oprávněními účastníků, kterými mohou mít vliv na existenci řízení. Žalobce tak může svou žalobou zahájit řízení, avšak jejím zpětvzetím může přivodit zastavení řízení. Dispozice předmětem sporu je pak účastníky vykonávána prostřednictvím omezení nebo rozšíření žalobního návrhu ze strany žalobce, případně uzavřením smíru účastníky sporu. Závěr z toho vyplývá takový, že účastníci mají poměrně velký vliv na zahájení, vedení a konec řízení.[89]

[84] Ustanovení § 56 InsZ.
[85] Ustanovení § 58 odst. 2 písm. g) InsZ.
[86] Ustanovení § 66 odst. 2 věta druhá ZOK.
[87] Ustanovení § 66 odst. 2 věta třetí ZOK.
[88] Zemandlová, A., Pondikasová T. In: Csach, K., Havel, B. a Žitňanská, Lucia (ed.). Korporační spory, kapitola 14, str. 195.
[89] Winterová, A. In: Winterová, A. a Macková, A. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1, str. 75.

Moderní procesní teorie nakládá s předmětem sporu jako s dispozičním oprávněním žalobce, kterým on sám vymezí soudu mantinely, v nichž se v rámci rozhodnutí o návrhu může pohybovat. Předmět sporu je dnes vnímán jako kategorie procesní, jež je určena předmětem procesního nároku (žalobním návrhem) a základem tohoto nároku (skutková tvrzení rozhodná z hlediska hmotného práva).[90] S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že insolvenční správce jakožto jediná osoba aktivně legitimovaná k podání návrhu dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK, je oprávněn určit předmět sporu. Znamená to tedy, že je jen čistě na jeho uvážení, zda uplatní oba nároky nebo zda uplatní pouze jeden z nich. I když zákonodárce spojil nároky do jedné hmotněprávní úpravy, lze to vnímat spíše jako zpřehlednění než jako reálné spojení nároků, což ostatně konstatují Pondikasová a Zemandlová.[91] Naopak Rada se přiklání k názoru, že zvláštní povinnosti dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK lze uložit pouze společně, respektive že není možné uložit povinnost doplnit aktiva do majetkové podstaty namísto povinnosti vydat prospěch.[92] V tomto případě se ztotožňuji s názorem Pondikasové a Zemandlové. Spojení nároků do jedné hmotněprávní úpravy nelze brát jako východisko pro určení, že jsou nároky na sobě závislé. Zároveň takový závěr se dle mého názoru dostává do rozporu s ochranou věřitelů, kterým tato úprava slouží právě v případě, kdy jsou dotčeni porušením povinností členem statutárního orgánu. Pokud by povinnost přispět do majetkové podstaty byla závislá na vydání prospěchu, pak by nebylo možné se efektivně bránit porušení povinností v momentě, kdy členové statutárního orgánu nejsou příjemci prospěchu od obchodní korporace, a tudíž nemají žádný prospěch k vydání. Tento závěr by tak činil žalobu na doplnění pasiv v části případů nepoužitelnou a zúžil by tak efektivní užití žaloby jen na určitou část případů.

Na výše uvedené navazuje problematika vázanosti soudu návrhem žalobce. Insolvenční správce jakožto žalobce vymezuje v návrhu předmět sporu, který je opřen o skutková tvrzení, zde o to, jakým porušením přispěl člen statutárního orgánu k úpadku korporace a do jaké míry má přispět svými prostředky do majetkové podstaty. Z dikce zákona vyplývá určité diskreční oprávnění soudu ve vztahu k předmětu sporu. Nicméně takový závěr by se dostával do zásadního rozporu s dispoziční zásadou. Soud je vázán návrhem žalobce.[93] Soud při rozhodování nemůže

[90] Jirsa, J. k § 79. In: Jirsa, J., Beran, V., Havlíček, K., Janek, K., Korbel, F., Mottl, T., Paľko, D., Petr, B., Trebatický, P., Vacková, M., Vančurová, K., Vojtek, P., Doležal, M., Lichovník, T., Sedlák, V. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář, 3. vydání. Komentáře. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Dostupné online zde: www.aspi.cz.

[91] Zemandlová, A., Pondikasová T. In: Csach, K., Havel, B. a Žitňanská, Lucia (ed.). Korporační spory, kapitola 14, str. 196.

[92] Rada, T. k § 66. In: Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp Z., Skálová, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích: Komentář.

[93] Toto je možné dovodit z ustanovení § 153 odst. 2 OSŘ *a contrario*.

přiznat více, než je uvedeno v návrhu, ani něco jiného.[94] Naopak může přiznat méně, což v důsledku tohoto rozhodnutí vede k částečnému zamítnutí žaloby, které odpovídá situaci, kdy pro rozhodnutí neexistují hmotněprávní předpoklady. Toto je jedním ze základních projevů dispoziční zásady a omezuje soud v tom, o čem bude rozhodovat. Výjimkou jsou situace, kdy z právního předpisu vyplývá způsob vypořádání věci mezi účastníky.[95] Teorií je obecné dovozováno, že se jedná o případy, kdy je namístě, aby soud vydal konstitutivní rozhodnutí, přičemž hmotněprávní úprava umožňuje soudu využít uvážení při volbě způsobu vypořádání.[96] Náhrada škody však není takovým případem, tudíž soud je vždy vázán tím, co mu žalobce určí návrhem.

Dalším navazujícím aspektem je povaha rozhodnutí, tedy zda je konstitutivní či deklaratorní. Ač odpověď na tuto otázku není jednoznačná, Pondikasová a Zemandlová se přiklánějí k názoru, že rozhodnutí vydané soudem v řízení podle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK by mělo být považováno za deklaratorní.[97] Komentářová literatura k tomuto uvádí, že odpovědnost členů statutárního orgánu dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK neexistuje až do momentu, kdy o tom pravomocně rozhodne soud, a tudíž je rozhodnutí konstitutivní.[98] Zároveň tentýž autor konstatuje, že se jedná o žalobu na plnění.[99] Pondikasová a Zemandlová vnímají tyto výroky za rozporné, s ohledem na povahu konstitutivních rozhodnutí.[100] Žaloby, o nichž soud rozhoduje konstitutivně, nejsou žalobami na plnění a často není ani nutné uložení povinnosti, nejsou žalobami na určení existence právního vztahu.[101] Konstitutivním rozhodnutím soud zakládá, mění či ruší právní vztah. S povahou rozhodnutí souvisí i vnímání povahy povinností dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK. Jak již bylo výše konstatováno, jejich povaha je sice vnímána jako sankční, ale tato sankční povaha je vykládána v mezích kompenzační funkce. Tomuto odpovídá i povaha řízení, kdy soud je vázán návrhem žalobce, tudíž sám neprovádí šetření, jako by tomu bylo, pokud by bylo řízení ovládáno zásadou vyšetřovací. S tím souvisí i fakt, že ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) ZOK nezakládá diskreční oprávnění soudu, není výjimkou z vázanosti soudu návrhem žalobce, a tudíž ani není možné dovodit, že rozhodnutí o nároku je konstitutivní, protože soud rozhoduje o oprávněnosti nároku dle toho, jak je určen návrhem žalobce a jak je podložen hmotněprávními předpoklady.

[94] Dvořák, B. § 153. In: Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád: Praktický komentář.
[95] Viz ustanovení § 153 odst. 2 OSŘ.
[96] Dvořák, B. § 153. In: Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád: Praktický komentář.
[97] Zemandlová, A., Pondikasová T. In: Csach, K., Havel, B. a Žitňanská, Lucia (ed.). Korporační spory, kapitola 14, str. 199.
[98] Rada, T. k § 66. In: Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp Z., Skálová, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích: Komentář.
[99] Tamtéž.
[100] Zemandlová, A., Pondikasová T. In: Csach, K., Havel, B. a Žitňanská, Lucia (ed.). Korporační spory, kapitola 14, str. 198.
[101] Winterová, A. In: Winterová, A. a Macková, A. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání, str. 208.

Závěr tedy je, že rozhodnutí soudu o žalobě na doplnění pasiv je svou povahou deklaratorním rozhodnutím.

2.4.3. Důkazní břemeno

Základní pravidlo je postaveno na subjektivním a objektivním důkazním břemenu a vyžaduje, aby každá procesní strana prokázala skutkové okolnosti, které jsou opřeny o konkrétní právní předpisy. Strana, která uplatňuje nárok, nese důkazní břemeno týkající se skutkových okolností. Žalovaný je pak v případě námitek vůči nároku zatížen důkazním břemenem v tom rozsahu, ve kterém odporuje nároku žalobce.[102]

Základní pravidlo důkazního břemene může být upraveno odlišně skrze domněnky a zvláštní právní úpravu. Taktéž je ovlivněno rozhodovací praxí a informačním deficitem. Důsledkem modifikace důkazního břemene je, že jej neponese ten, kdo by jím byl zatížen dle základního pravidla. U uplatnění žaloby na doplnění pasiv k této modifikaci taktéž dochází. S ohledem na formulaci předpokladů k uplatnění povinností dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK, kdy se požaduje, aby člen statutárního orgánu porušil své povinnosti, čímž přispěl k úpadku obchodní korporace, je vhodné toto interpretovat v souvislosti s porušením péče řádného hospodáře.

U žaloby na doplnění pasiv není rozložení důkazního břemene jednoznačné. Jak již bylo výše uvedeno, povinnost přispět do majetkové podstaty lze vnímat jako zvláštní skutkovou podstatu náhrady škody. V takovém případě lze vztáhnout na posouzení důkazního břemene obecnou úpravu náhrady škody. Znaky skutkové podstaty u náhrady škody jsou obecně jednání, škoda, příčinná souvislost mezi jednáním a škodou, a dále případně i zavinění[103]. Obecné pravidlo důkazního břemene u náhrady škody musíme vykládat v souvislosti s ustanovením § 52 odst. 2 ZOK.[104] Znamená to tedy, že insolvenční správce jako žalobce je povinen prokázat skutečnosti jako jsou vznik a výše škody a taktéž příčinnou souvislost mezi jednáním a škodou. Porušení povinností, respektive jejich neporušení, má pak povinnost prokázat žalovaný, zde člen statutárního orgánu.

---

[102] Lavický, P., Význam domněnky dobré víry pro rozdělení důkazního břemena v civilním řízení soudním, Právní rozhledy, 13-14/2017, s. 464.

[103] S otázkou zavinění pak souvisí povaha zastoupení korporace členem statutárního orgánu. Jedná se o hojně diskutované téma, na které je možné nalézt řadu názorů. V současné době se doktrína přiklání k názoru, že se jedná o zástupčí oprávnění sui generis (viz rozsudek Nejvyššího soudu 27 Cdo 4593/2017), tedy že je někde na pomezí mezi zákonným a smluvním zastoupením. P. Šuk nicméně dovozuje, že porušení povinnosti péče řádného hospodáře je porušením smluvní povinnosti dle ustanovení § 2913 OZ. Nebrání tomu ani právě výše uvedená kvalifikace zástupčího oprávnění jako oprávnění sui generis.

[104] Zemandlová, A., Pondikasová T. In: Csach, K., Havel, B. a Žitňanská, Lucia (ed.). Korporační spory, kapitola 14, str. 203.

2.4.4. Povinnost přispět do majetkové podstaty

Povinnost přispět do majetkové podstaty může být pro člena statutárního orgánu nejcitelnějším postihem za porušení povinností. Dle ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) ZOK může insolvenční soud uložit členu statutárního orgánu doplnit aktiva v majetkové podstatě, a to až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku. Komentářová literatura vykládá souhrn dluhů jako součet všech přihlášených pohledávek, bez ohledu na to, zda se jedná o věřitele zajištěné či nezajištěné, taktéž zahrnuje pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. [105] Avšak je možné se setkat i s názory odlišnými. V práci Poleny se například lze setkat s názorem, že pohledávky zajištěných věřitelů by neměly být zahrnuty do souhrnu dluhů, a to s ohledem na to, že zajištění věřitelé jsou předně uspokojováni prostřednictvím zpeněžení předmětu zajištění.[106] Teprve v případě, kdy je zjištěno, že předmět zajištění nemá takovou hodnotu, aby jeho zpeněžením byla uspokojena celá pohledávka, je tato pohledávka uspokojena částečně ze zpeněžení a v neuspokojené části se stává nezajištěnou pohledávkou.[107] Nicméně takový závěr nelze považovat za správný. Pro výpočet škody jsou relevantní veškeré dluhy obchodní korporace, nejen ty, které se uspokojují z majetkové podstaty. Stejně jako hodnota majetku obchodní korporace se stanoví z veškerého majetku obchodní korporace, tedy i z předmětu zajištění, který je později užit k uspokojení zajištěného věřitele.

Pro určení výše škody je v tomto kontextu klíčové určit moment, kdy se posuzuje celková hodnota dluhů a majetku společnosti v úpadku. Pro vyjasnění lze nejprve odkázat na bohatou judikaturu francouzských soudů, která určuje tímto momentem zahájení insolvenčního řízení.[108] Pro českou právní úpravu se však zdá vhodnější okamžik navázat na právní moc rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku, a to i s ohledem na možnost vzniku dluhů[109] korporace během trvání moratoria (ustanovení § 115 a násl. InsZ).

I když lze dovodit moment, ke kterému se určuje souhrn dluhů obchodní korporace a souhrn jejího majetku, insolvenční soud potřebuje k rozhodnutí o uložení povinnosti přispět do majetkové podstaty informace o celkových dluzích a hodnotě majetku společnosti. Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že rozhodný stav bude zřejmý až z konečné zprávy insolvenčního správce, tedy

[105] Šuk, P. k § 66. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, str. 229.
[106] Viz ustanovení § 167 odst. 1 věta první InsZ.
[107] Viz ustanovení § 167 odst. 3 věta první před středníkem InsZ.
[108] Viz rozhodnutí Cour de cassation (Cass com) ze dne 17. 8. 2013, sp, zn. n ° 12-21686, dostupné zde: https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000027983555, Přeloženo prostřednictvím: https://www.deepl.com/translator.
[109] Například úvěrové financování dle ustanovení § 41 a násl. InsZ.

až ke konci insolvenčního řízení. Avšak taktéž zmiňuje praxi francouzských soudů, které tuto situaci řeší vydáním mezitímního rozhodnutí, čímž je poskytnuta věřitelům vyšší míra právní jistoty, že budou uspokojeni. Tato rozhodnutí neurčují přesnou výši prostředků, které mají být doplněny do majetkové podstaty, ale pouze konstatují, že o přesné výši prostředků bude rozhodnuto později. [110] Nakonec Rada v komentářové literatuře zmiňuje, že by rozhodnutí v incidenčním sporu o povinnosti přispět do majetkové podstaty mělo předcházet předložení konečné zprávy insolvenčním správcem.[111] Tomu brání i samotná úprava obsažená v ustanovení § 302 odst. 1 InsZ. Insolvenční správce je sice oprávněn předložit konečnou zprávu i v momentě, kdy stále probíhají incidenční spory a jejich výsledek zásadně neovlivní konečnou zprávu. Výkladem *a contrario* lze však dojít k tomu, že pokud výsledek incidenčního sporů má zásadní vliv na závěr konečné zprávy, tak nemůže insolvenční správce předložit konečnou zprávu, dokud není skončeno řízení o incidenčním sporu. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o povinnosti přispět do majetkové podstaty má potenciál zásadně ovlivnit rozsah majetkové podstaty, a tudíž i konečnou zprávu samotnou, přikláním se k tomu, že soudy by neměly, a s ohledem na výše uvedené ani nemohou, čekat s rozhodnutím až do předložení konečné zprávy.

V případě, že bude insolvenční správce s žalobou na doplnění pasiv úspěšný, insolvenční soud uloží členu statutárního orgánu povinnost přispět do majetkové podstaty společnosti, jejíž úpadek porušením svých povinností přivodil. Vzhledem k tomu, že se ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) neomezuje na určitou formu plnění, může mít sankční plnění podobu peněžitého i nepeněžitého. V případě, že soud rozhodne o povinnosti poskytnout plnění do majetkové podstaty ve formě nepeněžitého plnění, insolvenční správce tyto věci, které mají být vydány, zařadí do soupisu majetku.[112]

Můj závěr pojednání o žalobě na doplnění pasiv je takový, že ač se jedná o institut nový a neozkoušený, má potenciál věřitele ochránit před nedostatečným uspokojením v rámci insolvenčního řízení. Výše nastíněné výkladové a koncepční problémy nejsou takového charakteru, že by úpravu činily „bezzubou“ a nepoužitelnou. Nyní je vhodné počkat na to, jak se k celé problematice postaví výkladová praxe vyšších soudů a zda osvětlí některé z problémů shledávaných na stávající právní úpravě.

---

[110] Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., k § 66. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135885.

[111] Rada, T. k § 66. In: Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp Z., Skálová, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích: Komentář.

[112] Šuk, P. k § 66. In: Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, str. 230.

3. Odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh

V předchozí kapitole byla rozebrána poměrně nová možnost uspokojení věřitelů, žaloba na doplnění pasiv. Jak už napovídá název kapitoly, v této budou rozebrány otázky odpovědnosti člena statutárního orgánu za nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh, budou zkoumány podmínky pro její uplatnění, včetně předpokladů pro uplatnění odpovědnosti a škody přičítané členu statutárního orgánu. V neposlední řadě budou rozebrány i procesní aspekty.

Dle ustanovení § 99 odst. 1 InsZ nese osoba, která nesplní svou povinnost podat insolvenční návrh v souladu s ustanovením § 98 InsZ, odpovědnost za škodu nebo jinou újmu způsobenou porušením této povinnosti. Tato úprava poskytuje věřitelům další prostředek k obraně před poškozujícím jednáním členů statutárního orgánu. Věřitele chrání před možným snížením uspokojení pohledávek tím, že ukládá statutárnímu orgánu včas podat insolvenční návrh, a zároveň stanoví, že pokud ke snížení dojde, tak umožňuje věřiteli uplatnit nárok na náhradu škody.[113]

Ač jsou opět vyvozovány důsledky primárně vůči členům statutárního orgánu, jsou institut žaloby na doplnění pasiv a žaloby na náhradu škody dle ustanovení § 99 InsZ odlišné, co se týče dopadu na majetkovou podstatu. Žaloba na doplnění pasiv slouží k poskytnutí ochrany všem věřitelů kolektivně prostřednictvím rozšíření majetkové podstaty v případě, kdy je insolvenční správce úspěšný se svým návrhem. Náhrada škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh je naopak individuálním prostředkem obrany konkrétního věřitele, kterým se snaží zvýšit uspokojení pouze své pohledávky.

Povaha odpovědnost podle ustanovení § 99 InsZ je stále sporným tématem a neustále je nepanuje shoda, zda se jedná o objektivní odpovědnost (kde je možná pouze liberace) nebo subjektivní odpovědnost (kde je možná exkulpace). Spornost panuje mezi odbornou veřejností i v praxi soudů. Judikatura Nejvyššího soudu zůstává poměrně konzistentní, co se týče povahy odpovědnosti člena statutárního orgánu za porušení povinnosti podat insolvenční návrh. Již v poměrech předchozí úpravy byla Nejvyšším soudem akcentována občanskoprávní povaha odpovědnosti. Odpovědnost osob uvedených v ustanovení § 98 InsZ za nepodání insolvenčního návrhu je dle něj obecnou občanskoprávní odpovědností za škodu založenou na presumpci zavinění, přičemž tyto osoby se mohou této odpovědnosti zprostit.[114] Jirmásek naopak hovoří o tom, že se jedná o odpovědnost objektivní.[115] Existuje ale i názor, že se jedná o odpovědnost se

[113] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[114] Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.10.2018, sp. zn. 29 Cdo 4180/2016.
[115] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.

smíšenou povahou.[116] Tato teoretická otázka však do praxe nemá až takový přesah, protože ač je někdy zásadní určit, zda se jedná o subjektivní nebo objektivní odpovědnost, domnívám se, že v tomto případě jsou poměry srozumitelně upraveny zákonnou úpravou.

3.1. Předpoklady pro vznik odpovědnosti

Pro vznik odpovědnosti za škodu či jinou újmu ve smyslu ustanovení § 99 InsZ je zapotřebí, aby byly naplněny všechny předpoklady stanovené zákonem. V první řadě je to existence pravomocného rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku společnosti, za níž jednal škůdce. Druhým předpokladem je přihlášení pohledávky věřitele do insolvenčního řízení. Třetím předpokladem je nesplnění povinnosti škůdce podat včas insolvenční návrh za osobu povinnou (společnost v úpadku). Čtvrtým předpokladem je očekávané snížení uspokojení věřitelovy pohledávky, čímž mu vznikla škoda a jako poslední předpoklad musí existovat příčinná souvislost mezi porušením povinnosti podat insolvenční návrh včas a vzniklou škodou, přičemž vznik škody se předpokládá (vyvratitelná právní domněnka).[117]

3.1.1. Osobní působnost povinnosti podat insolvenční návrh

V podkapitole o insolvenčním návrhu byl rozebrán okruh osob, které insolvenční návrh za právnickou osobu podávají, proto bude otázka osobní působnosti shrnuta pouze velice krátce a taktéž bude rozebrána otázka odpovědnosti právnické osoby za škodu či jinou újmu dle ustanovení § 99 InsZ.

Za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh odpovídají osoby, kterým tuto povinnost ukládá InsZ. Primárně je takovou osobou člen statutárního orgánu, vedle něj jimi mohou být i zaměstnanec, dozorčí orgány u bank a taktéž likvidátor. Pokud existuje více osob, které jsou povinny podat insolvenční návrh, je poškozený věřitel oprávněn požadovat náhradu škody po kterékoliv z nich, ale taktéž jen po některé.[118]

Otázkou je, zda je škůdcem v poměrech ustanovení § 99 InsZ je pouze fyzická osoba, nebo zda jím může být i osoba právnická. Jirmásek se přiklání k názoru, že právnická osoba nemůže být škůdcem, a to z toho důvodu, že není oprávněna samostatně jednat a musí být zastoupena fyzickou osobou.[119] S tímto názorem souhlasím, na konci řetězce bude totiž vždy nějaká fyzická osoba, která utváří vůli právnické osoby, jíž zastupuje.

---

[116] Dohnal, Jan. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2024, s. 150. Dostupné online zde: https://app-beck-online-cz.
[117] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[118] Tamtéž.
[119] Tamtéž.

3.1.2. Porušení povinnosti podat včas insolvenční návrh

Člen statutárního orgánu nebo další osoby jsou v souladu s ustanovením § 98 odst. 1 a odst. 2 InsZ povinni podat insolvenční návrh jménem společnosti, a to co nejdříve poté (literou zákona „*bez zbytečného odkladu*“), co se o úpadku společnosti dozvěděli nebo měli tuto informaci získat v souladu s požadavkem náležité péče. Povinnost se uplatní i v případě, že byl výkon rozhodnutí prodejem podniku společnosti zastaven v souladu s OSŘ nebo došlo k exekuci majetku náležejícímu k podniku, pokud hodnota majetku nepřevyšuje výši závazků podniku (s výjimkou situací, kdy společnost má jiný podnik). V kontextu znění ustanovení je pak zapotřebí vnímat pojem podnik ve smyslu pojmu obchodního závodu, tedy jako soubor jmění, který je určitým způsobem organizován a podnikatel ho vytvořil k provozování své činnosti.[120]

Přesný postup pro splnění povinnosti podat insolvenční návrh je v zákoně specifikován poměrně široce, tedy že návrh musí být podán „*bez zbytečného odkladu*“ poté, co byl zjištěn úpadek osobou povinnou při „*náležité péči*“, tudíž většinou nakonec bude stejně záležet na okolnostech každého konkrétního případu, kdy se osoba povinná dozvěděla nebo měla dozvědět o úpadku společnosti a jak rychle mohla jednat a zda vynaložila náležitou péči.

Termín „*bez zbytečného odkladu*“ lze vnímat jako krátký časový okamžik, během něhož musí být povinnost splněna, a to v souladu s okolnostmi každého případu.[121] Z toho vyplývá, že se nejedná o konkrétní formulaci časového okna, ale spíše o nějaký záchytný bod, který je závislý na dalších okolnostech. V momentě, kdy člen statutárního orgánu zjistí úpadek společnosti, může stále činit určitá „krizová opatření“ k odvrácení úpadku, například zajištěním dalších prostředků od případného investora. K tomuto je vhodné zmínit i novou úpravu preventivních restrukturalizací, která dává členům statutárního orgánu obchodní korporace možnost provést postup k odvrácení úpadku, a to ve spolupráci s věřiteli a společníky, kteří jsou ve smyslu ustanovení § 2 písm. e) ZoPR dotčenou stranou.

Náležité péči, respektive péči řádného hospodáře, byla věnováno pojednání v předchozí kapitole. Nicméně je vhodné se podívat na některé aspekty spojené právě s úpravou povinnosti podat insolvenční návrh. Pojem náležité péče je podmnožinou péče řádného hospodáře, kdy náležitou péčí rozumíme povinnost člena voleného orgánu jednat s potřebnou pečlivostí a informovaně.[122] Povinnost péče řádného hospodáře, jak bylo v předchozí kapitole uvedeno, do sebe pojímá právě i plnění povinností podle InsZ.

---

[120] Ustanovení § 502 OZ.

[121] Jirmáserk, T. k § 98. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář.

[122] K tomu viz bod 43 rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25.3.2024, sp. zn. 29 Cdo 685/2024.

S hrozícím úpadkem, který má člen statutárního orgánu s náležitou péčí rozpoznat, je spojena kromě jiného povinnost svolat valnou hromadu[123] za účelem projednání hrozícího úpadku a přijetí vhodných krizových opatření za účelem odvrácení tohoto úpadku. Rozpoznání úpadku členem statutárního orgánu pak bude vycházet zejména z jeho znalosti ekonomické situace společnosti, přičemž povinnost svolat valnou hromadu předchází situaci, kdy je společnost už v úpadku.

InsZ v ustanovení § 98 odst. 3 pojednává o dvou situacích, kdy není povinnost podat insolvenční návrh splněna. První z nich je situace, kdy bylo insolvenční řízení zastaveno, a to buď pro zpětvzetí návrhu, nebo pro nezaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení. Povinnost zaplatit zálohu je uvedena v ustanovení § 108 odst. 2 InsZ, přičemž zamítnutí návrhu jakožto důsledek nezaplacení této zálohy je upraven v odstavci 4 téhož ustanovení. Druhou explicitně uvedenou situací je odmítnutí insolvenčního návrhu z důvodu vad samotného návrhu, nebo jeho příloh (ustanovení § 128 odst. 1 a 2 InsZ). Komentářová literatura uvádí jako další situaci, kdy není splněna povinnost člena statutárního orgánu, nedostatek formy návrhu nebo formy podpisu na návrhu, v jejichž důsledku se dle ustanovení § 97 odst. 2 a 4 InsZ k návrhu nepřihlíží.[124] Závěrem lze shrnout, že člen statutárního orgánu musí soudu podat bezvadný návrh včetně bezvadných příloh návrhu, pokud jsou vyžadovány, a dále být schopen na výzvu soudu uhradit zálohu na náklady.

3.1.3. Škoda a otázka příčinné souvislosti a promlčení

Jak bylo již výše uvedeno, osoba povinná podat insolvenční návrh je porušením této povinnosti v souladu s ustanovením § 99 InsZ odpovědna za škodu nebo jinou újmu. Literatura k tomuto uvádí, že ač z dikce ustanovení § 99 odst. 1 InsZ vyplývá, že by mohla být v rámci řízení o žalobě na náhradu škody nahrazena i újma nemajetková, způsob výpočtu škody, případně jiné újmy, který je uveden v odstavci druhém téhož ustanovení, pojednává toliko o výpočtu výše škody (újmy na jmění).[125] Výše uvedené vyplývá i z povahy toho, co má být ustanovením chráněno, tedy majetkový zájem konkrétního věřitele, kdy škoda spočívá ve snížení uspokojení. Vznik nemajetkové újmy pozdním podáním insolvenčního návrhu je spíše nepravděpodobný, avšak pokud by k ní došlo, bude patrně nutné ji uplatnit v rámci samostatného řízení.[126]

[123] K povinnosti svolat valnou hromadu viz ustanovení § 182 ZOK u společnosti s ručením omezeným nebo ustanovení § 403 ZOK u akciových společností.
[124] Jirmáserk, T. k § 98. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[125] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[126] Tamtéž.

Dle ustanovení § 99 odst. 2 InsZ se výše škody určí jako rozdíl výše pohledávky věřitele, která byla řádně přihlášena a zjištěna v rámci insolvenčního řízení, a částky, kterou reálně obdržel věřitel na uspokojení své pohledávky. V rámci původní úpravy existovala určitá shoda na rozdělení věřitelů na skupinu věřitelů, jimž vznikla pohledávka za společností před prohlášením jejího úpadku (tzv. staří věřitelé), a skupinu věřitelů, jejichž pohledávka vznikla v době, kdy byla společnost v úpadku, avšak statutární orgán nesplnil povinnosti podat insolvenční návrh (tzv. noví věřitelé).[127] Rozlišení věřitelů na „staré“ a „nové“ mělo význam z hlediska výše náhrady škody. Glatzová se v tomto odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu, který ve svém rozhodnutí sám takto v zásadě rozděluje věřitele. K tomuto dále uvádí, že škoda u věřitelů, jimž pohledávky vznikly v době, kdy povinné osoby (podle předchozí úpravy v ustanovení § 3 odst. 2 KV) byly v prodlení s podáním návrhu na konkurs, lze vypočítat jako rozdíl mezi částkou, kterou dlužník měl zaplatit věřiteli při podání návrhu, a částkou, kterou tento věřitel nakonec obdržel v rámci následujícího řízení. U „starých“ věřitelů pak výši škody tvoří rozdíl mezi tím, co by bylo uspokojeno, pokud by byl návrh podán včas, a tím, co věřitel na úhradu pohledávky obdržel.[128]

S výše uvedeným nelze souhlasit v poměrech nové úpravy. Stávající úprava totiž přesně definuje výpočet škody, čímž se odlišuje právě od úpravy konkursu a vyrovnání. Tento závěr podporuje taktéž judikatura Nejvyššího soudu, podle níž je důvodem nemožnosti aplikovat závěry z judikatury k ustanovení § 3 odst. 2 KV na poměry v rámci úpravy současné právě odlišnost konstrukce vzniku škody (nebo jiné újmy) věřiteli dlužníka porušením povinnosti podat insolvenční návrh.[129]

I přes to, že existuje přesný mechanismus výpočtu výše škody, její určení v konkrétním případě pak bude záviset na tom, v jaké výši budou uspokojeny pohledávky věřitelů. Až na základě toho pak lze s přesností určit, jaký je rozdíl mezi zjištěnou pohledávkou a částkou, kterou obdržel v rámci vypořádání. Nutno podotknout, že k podání žaloby nemusí věřitel znát přesnou výši vzniklé škody, ale postačí pouze znalost přibližné výše.[130]

S výše uvedeným souvisí otázka promlčení nároku věřitele. Jak bylo uvedeno na začátku kapitoly, odpovědnost za škodu způsobenou porušením povinnosti podat včas insolvenční návrh je obecnou občanskoprávní odpovědností. Zároveň zákon nestanovuje speciální úpravu promlčení těchto nároků, z čehož vyplývá, že se uplatní obecná úprava obsažená v OZ. To ostatně potvrzuje

[127] Glatzová, Vladimíra, 2017. Pozdní podání insolvenčního návrhu jako jedna z příčin nízkého uspokojení věřitelů. Online. Bulletin advokacie. Roč. 2017, č. 6, s. 57. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/nahrada-skody-pro-pozdni-podani-insolvencniho-navrhu.
[128] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.7.2010, sp. zn. 29 Cdo 1481/2009.
[129] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014.
[130] Tamtéž.

i judikatura.[131] Pro věřitele to tedy znamená, že aby byl s žalobou na náhradu škody úspěšný, musí ji uplatnit v subjektivní tříleté lhůtě, která mu počíná běžet ode dne, kdy se dozvěděl nebo měl dozvědět o vzniku škody.[132] Vedle subjektivní lhůty vždy plyne lhůta objektivní, jejíž délka činí deset let, případně patnáct let, pokud je újma způsobena úmyslně, ode dne, kdy došlo ke vzniku škody.[133] Důležitou okolností pro věřitele je tedy určení okamžiku vzniku škody. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že tímto okamžikem je podání insolvenčního návrhu, protože od této chvíle se nelze dovolávat snížení míry uspokojení pohledávky v důsledku porušení povinnosti podat insolvenční návrh.[134] S ohledem na uvedené lze tedy říct, že objektivní promlčecí lhůta počne běžet dnem, kdy byl podán insolvenční návrh, jenž byl podán opožděně. Naopak moment, kdy věřitel zjistí, nebo by při náležité péči měl zjistit, že mu vznikla pozdním podáním návrhu škoda, nastane spíše později v průběhu řízení. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že ač zahájení insolvenčního řízení indikuje věřiteli, že jeho pohledávka bude uspokojena částečně, případně v některých částech vůbec, nelze z tohoto usuzovat, zda pozdní podání insolvenčního návrhu, případně do jaké míry, ovlivnilo uspokojení věřitele. [135] Jirmásek to doplňuje tím, že okamžik, kdy věřitel zjistil, že mu byla způsobena škoda pozdním podáním insolvenčního návrhu a je schopen ji vyčíslit (byť jen odhadem), nastane nejpozději přihlášením své pohledávky do řízení.[136]

Nezbytným předpokladem vzniku povinnosti nahradit škodu je existence příčinné souvislosti mezi porušením povinnosti jednatele podat insolvenční návrh a škodou, která věřiteli vznikla snížením uspokojení, přičemž její existence se předpokládá a důkazní břemeno o jejím nedostatku nese povinná osoba. Příčinná souvislost je dána v momentě, pokud opožděné podání návrhu ovlivnilo míru uspokojení věřitele. Jedná se o situace, kdy v období mezi okamžikem vzniku povinnosti podat návrh a skutečným podáním návrhu se změnila finanční situace povinné osoby (buď snížením majetku, nebo vznikem dalších závazků). Pokud ale v důsledku pozdního podání nedošlo k ovlivnění uspokojení věřitelovy pohledávky, není dána příčinná souvislost ani odpovědnost za škodu.[137]

Dle ustanovení § 99 odst. 3 InsZ je právě nedostatek příčinné souvislosti jedním z liberačních důvodů a stanovuje, že povinná osoba se zprostí prokázáním skutečnosti, že pozdním podáním nedošlo ke snížení uspokojení věřitele. Druhým liberačním důvodem je nemožnost splnit

[131] Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. 29 Cdo 260/2023, který navazuje na předchozí obsáhlou judikaturu.
[132] Viz ustanovení § 619 a § 629 OZ.
[133] Viz ustanovení § 636 OZ.
[134] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 29 Cdo 3321/2018.
[135] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2019, sp. zn. 29 Cdo 339/2018.
[136] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[137] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 29 Cdo 1598/2017.

povinnost podat insolvenční návrh kvůli okolnosti, která nevznikla na vůli povinné osoby a nemohla ji odvrátit ani při vyvinutí maximálního úsilí. Pro určení, zda byl naplněn některý z liberačních důvodů je pak důležitý kontext finanční situace společnosti. Domnívám se, že druhý liberační důvod bude posuzován spíše přísněji než první, proto v praxi bude častější snaha prokázat, že nedošlo ke snížení uspokojení poškozeného věřitele. Dohnal poměrně praktickou optikou uvádí, že pokud jednání statutárního orgánu přivede obchodní korporaci z fáze, kdy nenastal úpadek, rovnou do situace, kdy nemá žádná aktiva, odpovědnost podle § 99 InsZ nenastane, protože pokud povinnost podat insolvenční návrh vznikla až v momentě, kdy nejsou na straně společnosti aktiva k uspokojení věřitelů, nemohlo mít jednání vliv na snížení uspokojení.[138]

3.2. Procesní aspekty

V této podkapitole se zaměřím na vybrané procesní aspekty žaloby na náhradu škody způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh. Kromě obecného úvodu pak představím speciální úpravu předběžného opatření a rozeberu i to, kdo z účastníků a v jakém rozsahu je zatížen důkazním břemenem.

Na rozdíl od řízení podle ustanovení § 66 ZOK není řízení o žalobě na náhradu škody incidenčním sporem.[139] I přes to je k řízení příslušný dle ustanovení § 7a InsZ ve spojení s ustanovením § 7b InsZ insolvenční soud, u nějž probíhá řízení o úpadku společnosti. Rozvrhem práce pak bude věc pravděpodobně přidělena jinému soudci příslušného soudu.[140] Tím, že se jedná o sporné řízení v režimu úpravy OSŘ, uplatní se na něj taktéž úprava týkající se náležitostí žaloby, soudních poplatků i náhrady nákladů.

S žalobou souvisí otázka aktivní legitimace. K podání žaloby je dle ustanovení § 99 odst. 2 legitimován zajištěný či nezajištěný věřitel, který svou pohledávku řádně a včas přihlásil, jeho pohledávka se v souladu s InsZ považuje za přihlášenou, a je v řízení zjištěna. V rámci legitimace pak nehraje roli, zda pohledávka vznikla před nebo po zahájení insolvenčního řízení, protože jak je výše uvedeno, zákon klade požadavek na řádné a včasné přihlášení a zjištění pohledávky.[141] Judikatura Nejvyššího soudu toto akcentuje a uvádí, že pokud věřitel svou pohledávku v určené lhůtě nepřihlásil, ač tak mohl učinit, nemá nárok požadovat náhradu škody nebo jiné újmy po povinných osobách.[142] Otázkou je, jakým způsobem jsou chráněni věřitelé pohledávek za majetkovou podstatou a věřitelé s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za

[138] Dohnal, Jan. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, s. 150-151.
[139] Viz ustanovení § 100 odst. 2 věta poslední za středníkem InsZ.
[140] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[141] Tamtéž.
[142] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014.

majetkovou podstatou. Vzhledem k tomu, že se tyto pohledávky v souladu s ustanovením § 203 InsZ uspokojují kdykoliv během řízení osobou s dispozičními oprávněními (nejčastěji insolvenčním správcem), je to automaticky vylučuje z možnosti podat žalobu na náhradu škody či jiné újmy dle ustanovení § 99 InsZ. Nicméně InsZ k jejich ochraně stanoví v ustanovení § 37 odst. 3, že pokud je v důsledku jednání insolvenčního správce dojde k tomu, že pohledávka za majetkovou podstatou nemůže být uspokojena, nese za tuto škodu či jinou újmu insolvenční správce odpovědnost. Ustanovení ale hovoří pouze o pohledávkách za majetkovou podstatou. Z odborné literatury pak vyplývá, že ani různými metodami výkladu nelze dovodit odpovědnost insolvenčního správce na pohledávky postavené na roveň těm za majetkovou podstatou. Jejich povaha totiž vylučuje, že by vznikly z jednání správce.[143] Vyloučení z ochrany ponechává kategorii věřitelů s typem pohledávek dle ustanovení § 169 InsZ bez náležité ochrany v případě, kdy pochybením třetí osoby směřujícím ke zmenšení majetkové podstaty dojde k neuspokojení jejich pohledávek. Považuji to spíše za opomenutí zákonodárce než za jakkoliv zamýšlené vyloučení věřitelů s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, a to i vzhledem k tomu, že takový úmysl zákonodárce není zřejmý z důvodové zprávy.

Co se týče časového rámce, ve kterém má být žaloba podána, není blíže nijak specifikován. V tomto ohledu je věřitel omezen zejména okamžikem, ke kterému se dozvěděl nebo měl dozvědět o vzniku škody. Od tohoto momentu mu běží subjektivní promlčecí lhůta. Tím, na rozdíl od žaloby na doplnění pasiv, není žalobce omezen dobou trvání insolvenčního řízení, ale může žalobou svůj nárok uplatnit i po jeho skončení za předpokladu, že mu neuplynula lhůta k podání žaloby.

Kromě obecných náležitostí musí žaloba na náhradu škody či jiné újmy obsahovat tvrzení a důkazy, které je podporují. Konkrétně se jedná o zdůvodnění, proč je žalovaný škůdcem a v jakém jeho jednání spatřuje porušení jeho povinností, zdůvodnění existence předpokladů pro podání žaloby, dále je povinen uvést datum vzniku jeho pohledávky a též datum, ke kterému se domnívá, že vznikla povinnost podat insolvenční návrh. V případě, že insolvenční řízení stále probíhá, musí žalobce zároveň uvést odhad výše uspokojení jeho pohledávky. Z žaloby musí být jednoznačně zřejmé, že je jí uplatňován nárok na náhradu škody za porušení povinnosti podat insolvenční návrh, a ne nárok jiný.[144]

[143] Řeháček O., Vrba M. k § 37. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.

[144] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.

3.2.1. Předběžné opatření

Předběžná opatření jsou jeden ze základních institutů ochrany účastníků řízení a slouží k ochraně toho účastníka, který podal návrh na jeho vydání. Jejich účelem je předběžně upravit poměry účastníků, případně zajistit budoucí výkon rozhodnutí, pokud je zde obava, že by mohl být výkon zmařen.[145] Předběžná opatření mají omezenou dobu trvání a jsou podmíněna nějakou činností ze strany žádající osoby, buď podáním žaloby, nebo nějakou jinou činností. Tím jsou naopak chráněna práva osoby, proti níž předběžné opatření směřuje.

Pro žalobu na náhradu škody či jiné újmy podle ustanovení § 99 InsZ je stanovena speciální úprava předběžného opatření. Dle ustanovení § 100 InsZ může insolvenční soud v rámci insolvenčního řízení nařídit povinné osobě, aby do soudní úschovy složila částku, která bude sloužit k zajištění krytí podstatné části škody. Uložení opatření tak nebrání ani to, že v době vydání není známa přesná výše škody. Soud vychází z výše zjištěné pohledávky věřitele a zároveň z materiálů, které jsou mu dostupné. K výpočtu dochází na základě stejného mechanismu jako je vypočítávána škoda pro účely řízení o náhradě škody. Liberační důvody, které by mohly vyloučit odpovědnost povinné osoby, jsou při vydání předběžného opatření lhostejné, ledaže jsou tyto skutečnosti soudu zřejmé a vyjdou najevo ještě před vydáním předběžného opatření.[146]

K obecným náležitostem jako je podání bezvadného návrhu na vydání předběžného opatření, prokázání zájmu na tom, aby bylo vydáno předběžné opatření, a vylíčení rozhodných skutečností, které svědčí o porušení povinnosti podat návrh a vzniku škody, náleží taktéž mezi tyto povinnost navrhovatele včas složit jistotu. Ta v souladu s ustanovením § 75b odst. 1 OSŘ činí 10 000 Kč. Jistota slouží k úhradě náhrady škody povinné osobě (proti níž je vydáno předběžné opatření), která vznikla v důsledku vydání předběžného opatření.[147] Obecně institut jistoty hodnotím jako dobrý a funkční nástroj, který napomáhá zabránit šikanózním návrhům. Zároveň se ale nejedná o likvidační částku, která by bránila navrhovateli tento nástroj ochrany uplatnit.

Po velice dlouhou dobu nebyla judikatura sjednocena v otázce časového rámce, ve kterém může být vydáno předběžné opatření. Vrchní soud v Praze po dlouhou dobu razil rozhodovací praxi, dle níž bylo možné rozhodnout o předběžném opatření pouze do doby vydání rozhodnutí o úpadku. Argumentoval tím, že dopad na majetek povinných osob je zásadní a může být pro ně i likvidační. Zároveň akcentoval kontradiktornost následného řízení o žalobě na náhradu škody či

[145] Salač, J. In: Winterová, A. a Macková, A. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání. Leges. 2018., str. 322.
[146] Jirmáserk, T. k § 100. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[147] Jirmáserk, T. k § 100. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.

jiné újmy, které má dát povinné osobě možnost se obhajovat proti nároku věřitele.[148] Tato praxe však byla sjednocena pozdějším rozhodnutím Vrchního soudu v Olomouci, který postavil najisto, že o předběžném opatření může insolvenční soud rozhodnout i po rozhodnutí o úpadku.[149] Pokud tedy bude soud rozhodovat o uložení předběžného opatření před rozhodnutím o úpadku, respektive předtím, než je pohledávka věřitele zjištěna, je otázka, jakým způsobem soud dojde k rozhodnutí. Dle Jirmáska bude soud před přezkumným jednáním předběžně posuzovat pravděpodobnost zjištění věřitelovy pohledávky, případně pokud je pohledávka popírána, tak bude posuzovat pravděpodobnost jejího popření v návaznosti na výsledek incidenčního sporu.[150]

Předběžné opatření dle ustanovení § 100 InsZ se jeví jako vhodný nástroj ochrany věřitele v případě, že má důvodnou obavu o osud možného uspokojení jemu vzniklé škody. Ač budou posuzovány náležitosti pro vydání předběžného opatření spíše přísně, nemyslím si, že by se insolvenční soudy snažily bránit ochraně poškozeného věřitele. Nicméně na konci dne stejně insolvenční soud musí dbát ochrany všech věřitelů, aby nebyl některý z nich nedůvodně zvýhodněn. Tudíž bude vždy záležet na vyvažování zájmů všech ostatních účastníků insolvenčního řízení a poškozeného, jenž navrhuje vydání předběžného opatření.

3.2.2. Důkazní břemeno

Otázka rozložení důkazního břemene vyvstává v každém řízení. O to víc je pak potřeba ji zkoumat u žaloby na náhradu škody způsobenou porušením povinnosti podat včas insolvenční návrh, protože se zde spojuje povinnost tvrzení a povinnost důkazní na straně věřitele na jedné straně s povinnost tvrzení a povinnost důkazní člena statutárního orgánu na straně druhé.

Nejvyšší soud uvádí, že žalobce musí tvrdit a prokázat, že (i) nastal úpadek společnosti, (ii) povinná osoba porušila povinnost podat insolvenční návrh v souladu s ustanovením § 98 odst. 1 InsZ a (iii) věřiteli tímto jednáním byla způsobena škoda.[151] Literatura k existenci pohledávky uvádí, že žalobce nemusí uvádět klíčové skutečnosti, na kterých je založena jeho pohledávka, ale stačí, aby prokázal, že jeho pohledávka byla zjištěna.[152] Co se týče povinnosti tvrdit a dokázat, že se jednalo o zaviněné jednání člena statutárního orgánu, není žalobce v tomto směru vázán procesními břemeny, protože se u porušení povinnosti podat insolvenční návrh zavinění v souladu s ustanovením § 2911 OZ předpokládá, což konstatuje i sám Nejvyšší soud.[153] Pro poškozeného

[148] Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.5.2009, sp. zn. 1 VSPH 190/2009.
[149] Viz usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4.3.2015, sp. zn. 2 VSOL 115/2015.
[150] Jirmáserk, T. k § 100. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[151] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4180/2016.
[152] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.
[153] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4462/2017.

věřitele je velice složité prokázat naplnění některé z forem úpadku, protože tyto informace mají interní charakter a jen velice těžko je schopen je dopátrat. Jedná se o informační nerovnost stran, která bohužel nemá žádné efektivní řešení. Poškozený věřitel tak bude muset vycházet z informací, které jsou mu veřejně dostupné v obchodním rejstříku ve vztahu k ekonomické situaci dlužníka, a dále pak z dokumentů založených v insolvenčním rejstříku.

Otázka prokázání příčinné souvislosti je zásadní pro rozhodnutí o žalobě. Nejvyšší soud sice v předchozí judikatuře uvádí, že věřitel je povinen prokázat, že mu byla jednáním povinné osoby způsobena škoda.[154] To ale dle mého názoru nemůže obstát, ať už s ohledem na koncepci liberačních důvodů v ustanovení § 99 odst. 3 InsZ, tak ani v obecné koncepci důkazního břemene tížícího člena statutárního orgánu při porušení péče řádného hospodáře. Jak bylo rozebráno v kapitole druhé, nepodání insolvenčního návrhu včas je bezesporu jedním z možných jednání, kterými se lze dopustit porušení povinnosti péče řádného hospodáře. Dle ustanovení § 52 odst. 2 ZOK je člen voleného orgánu povinen prokázat, že jednal s péčí řádného hospodáře. Ustanovení § 99 odst. 3 InsZ navíc stanoví, že se povinná osoba zprostí povinnosti nahradit škodu, pokud prokáže, že porušení povinnosti podat návrh nemělo vliv na snížení uspokojení věřitele. Jinými slovy, pokud vyvrátí, že existuje příčinná souvislost mezi jeho jednáním a vzniklou škodou. Zároveň se to zdá jako jediná možnost, jak příčinnou souvislost prokázat, s ohledem na informační deficit na straně věřitele, který ani nemá jak prokázat jednotlivé okolnosti jednání povinné osoby.

[154] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4180/2016.

4. Vztah žaloby na doplnění pasiv a náhrady škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh

Téma vztahu žaloby na doplnění pasiv a žaloby na náhradu škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh je poměrně neprobádanou oblastí. Otázka existence tohoto problému neunikla pozornosti odborné literatury, avšak názory se v této oblasti různí. Rada v komentářové literatuře zastává názor, že by souběh sankcí byl porušením zásady *ne bis in idem*.[155] Josková naopak uvádí, že se sankce podle ustanovení § 66 ZOK uplatní vedle sankce podle ustanovení § 99 InsZ.[156] Shodně uvádí pak i Hurychová, která taktéž konstatuje, že uložení povinnosti poskytnout plnění nebrání věřiteli podat žalobu na náhradu škody.[157] Právě otázka totožnosti nároků bude jádrem problematiky souběhu sankcí.

Ač je zásada ne bis in idem jednou ze základních zásad trestního procesu, do civilního procesu se ve své určité podobě také promítá, a to prostřednictvím překážek na straně věci sporu, kdy hovoříme o dvou situacích, překážce věci zahájené (lis pendens) a překážce věci rozhodnuté (res iudicata). Abychom mohli mluvit o naplnění překážek, je nutné, aby byla zachována totožnost věci. Totožnost identifikuje vícero znaků a je dána, pokud jsou totožní účastníci řízení, případně jejich právní nástupci, a pokud se jedná o totožnost věci, musí být shodné žalobní nárok (co žalovaný požaduje) i žalobní důvod (o jaký právní poměr svůj nárok opírá).[158] Ačkoliv ani pokud jsou shodní účastníci, nemusí se jednat o totožnost věci. Winterová k tomu uvádí, že totožnost není dána, pokud je věc sice vedena mezi týmiž účastníky o shodném návrhu, ale žalobní důvod je jiný.[159]

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že nedojde k naplnění totožnosti věci ve zkoumaném vztahu žalob. Níže rozeberu konkrétní okolnosti, o které tento závěr opírám. Jak bylo rozebráno v kapitole o žalobě na doplnění pasiv, k jejímu podání je aktivně legitimován pouze insolvenční správce. Novela ZOK postavila na jisto, kdo je tím, který může podat žalobu na doplnění pasiv. Naopak u žaloby na náhradu škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh je k jejímu podání prakticky vždy legitimován ten věřitel, který byl jednáním osoby povinné podat insolvenční návrh poškozen.

---

[155] Rada, T. k § 66. In: Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp Z., Skálová, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích: Komentář.

[156] Josková, L. In: Štenglová, I., Dědič, J., Lasák, J., Pihera, V., Lála, D., Josková, L. Akciové společnosti. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 462. Dostupné online zde: https://app-beck-online-cz.

[157] Hurychová, K. k § 66 ZOK. In: Lokajíček et. kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. C. H. Beck (v redakčním řízení). Citováno 12.6.2024.

[158] Winterová, A. In: Winterová, A. a Macková, A. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání, str. 218.

[159] Tamtéž.

Jiná situace nastává u otázky totožnosti žalobního nároku. Ten bude v zásadě stejný, v obou případech se žalobce dožaduje zaplacení částky, která pokryje nedostatečné uspokojení, ač tím, kdo je dotčen jednáním, jsou odlišné subjekty. Žalobní důvod je zase ale víceméně stejný. U žaloby na doplnění pasiv se vychází z předpokladu, že porušením povinností člen statutárního orgánu přispěl k úpadku společnosti, za což je sankcionován povinností přispět do majetkové podstaty. To je skutková podstata, která formuluje žalobní důvod. U žaloby na náhradu škody způsobené nevčasným podáním insolvenčního návrhu je žalobním důvodem náhrada škody, která mu byla způsobena porušením povinnosti uložené povinné osobě, tedy aby podala návrh včas.

Radův názor, který je odlišný od zbytku závěrů formulovaných odbornou literaturou, pravděpodobně vychází z předpokladu, že pokud by byla povinné osobě uložena jak povinnost přispět do majetkové podstaty, tak povinnost nahradit škodu, dostalo by se věřiteli nějakým způsobem stejného plnění. Avšak z tohoto předpokladu není možné vycházet. Pro posouzení dopadu obou rozhodnutí je potřeba znovu zopakovat časový rámec, v němž každé z řízení probíhá. Žaloba na doplnění pasiv je v souladu s ustanovením § 159 odst. 1 písm. h) InsZ ve spojení s ustanovením § 66 odst. 3 ZOK incidenčním sporem. V tomto případě není dána výjimka pro pokračování v řízení o incidenčním sporu dle ustanovení § 159 odst. 4, tudíž se uplatní obecné pravidlo, a to, že v incidenčním sporu nelze pokračovat po skončení insolvenčního řízení. Žaloba na náhradu škody není limitována začátkem a koncem insolvenčního řízení, je limitována pouze promlčecími lhůtami. Vzhledem k tomu, jak je stanoven výpočet náhrady škody ustanovením § 99 odst. 2 InsZ, je jisté, že přesná výše škody bude známa až na samém konci insolvenčního řízení, kdy insolvenční správce předloží konečnou zprávu, která reflektuje průběh insolvenčního řízení, včetně případného úspěchu insolvenčního správce v řízení o žalobě na doplnění pasiv. V návaznosti na to soud bude moci rozhodnout o žalobě na náhradu škody.

K výše uvedenému považuji za zásadní rozebrat i problematiku mezitímního rozhodnutí pro účely učinění závěru, zda může nastat totožnost věci. Mezitímním rozhodnutím soud může v průběhu řízení rozhodnout o základu věci. Lze ho využít v případech, kdy je sporná jak existence nároku, tak i jeho výše. To je velice typické pro řízení o náhradě škody, kde soud řeší zároveň právě existenci odpovědnosti a výši případně škody.[160] V praxi to znamená, že soud v řízení rozhodne mezitímním rozsudkem nejprve o tom, zda vůbec vznikla odpovědnost za škodu a kdo je za ní odpovědný, a poté rozhodne o výši nároku. Dle mého názoru je mezitímní rozsudek vhodný pro situaci, kdy je zahájeno řízení o žalobě na doplnění pasiv i řízení o náhradě škody podle ustanovení § 99 InsZ. Soud, který rozhoduje o náhradě škody, aniž by přerušil řízení, může

[160] Zoulík, F., Winterová, A. In: Winterová, A. a Macková, A. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání, str. 269.

rozhodnout o základu nároku, tedy o tom, zda je dána odpovědnost povinné osoby. Po skončení insolvenčního řízení pak rozhodne o výši náhrady škody. To mu umožňuje zohlednit průběh celého insolvenčního řízení a rozhodnout spravedlivě o uspořádání poměrů. Jak jsem uváděla výše, pokud by byl insolvenční správce úspěšný s žalobou na doplnění pasiv a povinná osoba by byla povinna určitou měrou přispět do majetkové podstaty, došlo by i ke změně míry uspokojení věřitelů, tedy i poškozeného věřitele a ke zohlednění dojde již v insolvenčním řízení, kdy se výsledek incidenčního sporu promítne do konečné zprávy insolvenčního správce. Soud rozhodující o náhradě škody pak už může vycházet z této zprávy, která dokládá míru uspokojení věřitele a dotváří jeho představu o výši škody.

Otázkou je řešení situace, kdy by nejdříve soud rozhodl o náhradě škody, a až poté by insolvenční správce uplatnil nárok na doplnění majetkové podstaty. I zde se domnívám, že nepůjde o porušení zásady ne bis in idem. Jirmásek sám uvádí, že lze souběžně rozhodnout jak o náhradě škody podle § 99 InsZ, tak i o žalobě na doplnění pasiv. Pak záleží na bdělosti povinné osoby, aby nezaplatila více než v jaké výši způsobila svým jednáním škodu, a případně se bránila proti výkonu rozhodnutí podáním návrhu na zastavení exekuce ve smyslu ustanovení § 55 EŘ nebo podáním návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 268 a následující OSŘ.[161]

Na základě výše uvedených skutečností mám za to, že ani v jednom případě nenastane situace, kdy by došlo k porušení zásady ne bis in idem. Řízení, ač s podobným charakterem a zdánlivě stejným vlivem na majetek člena statutárního orgánu jsou odlišná v několika aspektech. Odlišnost shledávám ve stavbě skutkových podstat úpadkových deliktů, kdy, jak jsem uvedla výše, žaloba na doplnění pasiv sankcionuje jednání, které způsobilo úpadek, naopak žaloba na náhradu škody podle ustanovení § 99 InsZ směřuje na jednání, ke kterému došlo v období mezi okamžikem vzniku faktického úpadku a podáním insolvenčního návrhu. Odlišný je i ochranný charakter institutů. Doplnění majetkové podstaty na základě žaloby insolvenčního správce naplňuje jednu ze základních zásad insolvenčního řízení, tedy rovnosti věřitelů. Náhrada škody chrání individuální zájem konkrétního věřitele, který tvrdí, že mu byla způsobena škoda pozdním podáním návrhu. Jedná se tak o dva svébytné instituty, které jsou na sobě nezávislé. Nicméně v rámci úvahy de lege ferenda by bylo vhodné uvažovat o vyjasnění vztahu mezi těmito instituty. Vzhledem k tomu, že ani odborná veřejnost není sjednocena na názoru ohledně jejich vztahu, jak má průměrný věřitel udělat závěr o tom, zda může uplatnit svůj nárok či nikoliv.

[161] Jirmáserk, T. k § 99. In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol. Insolvenční zákon. Komentář.

Závěr

Diplomová práce si stanovila za cíl popsat instituty žaloby na doplnění dle ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) ZOK, a žalobu na náhradu škody či jiné újmy způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh dle ustanovení § 99 InsZ. Druhým cílem bylo postavit na jisto, jaký je vztah mezi těmito instituty.

V rámci kapitoly o žalobě na doplnění pasiv byly shrnuty základní aspekty hmotněprávní úpravy. Koncept odpovědnosti, který je nový pro český právní řád, má svůj původ v právním řádu Francouzské republiky. Dřívější úprava, která byla rozdělena do několika ustanovení, se spojila do jediného, čímž došlo k jejímu zpřehlednění. Zároveň velkou změnou je fakt, že člen statutárního orgánu je povinen přímo plnit do majetkové podstaty, na rozdíl od předchozí úpravy, která stanovila, že členu statutárního orgánu může být uložena povinnost ručit za splnění povinností obchodní korporace. Touto změnou byla zajištěna lepší ochrana všech věřitelů, kteří mohou být uspokojeni v poměrné výši v insolvenčním řízení v závislosti na úspěchu insolvenčního správce s žalobou na doplnění pasiv. Klíčovým je posouzení, zda došlo k porušení povinností členem statutárního orgánu a co těmito povinnostmi rozumíme. Pokud totiž nedošlo k porušení některé z povinností, nelze ani uvažovat o vzniku odpovědnosti. Primární povinností člena statutárního orgánu je jednat s péčí řádného hospodáře. Ta v sobě skrývá nespočet různých dílčích porušení péče řádného hospodáře, včetně porušení povinností uložených InsZ.

Z procesního hlediska byly rozebrány jednotlivé aspekty od povahy řízení po povinnost přispět do majetkové podstaty. Řízení o žalobě na doplnění pasiv je incidenčním sporem, čímž dochází k úzkému provázání řízení s insolvenčním řízením. Byla uvedena i problematika aktivní legitimace, která taktéž doznala změny oproti předchozí právní úpravě. Nyní je postaveno na jisto, že jedině insolvenční správce je aktivně legitimovaný k podání žaloby na doplnění pasiv. Dále byla rozebrána otázka uplatnění nároků dle ustanovení § 66 odst. 1 ZOK. V části odborné literatury se setkáme s názorem, že se vydání prospěchu a doplnění majetkové podstaty dají uložit jako sankce za úpadkové delikty jen společně, opírajíc se částečně o formulaci v ZOK. Nicméně spojením nároků do jednoho ustanovení nedošlo ke spojení řízení o nich do jednoho, a tak tento závěr nelze podpořit. Řízení jsou na sobě nezávislá a každé z nich má jiné podmínky pro jejich uplatnění.

Jádrem celého institutu je povinnost člena statutárního orgánu přispět do majetkové podstaty. ZOK stanoví, že soud může uložit členu statutárního orgánu povinnost přispět do majetkové podstaty až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů společnosti a hodnotou jejího majetku. Pro rozsah povinnosti je zásadní posouzení, jakou měrou člen statutárního orgánu přispěl k úpadku společnosti. Důležitá je tedy proporcionalita sankce.

Třetí kapitola práce je věnována odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh včas. Osobami, které jsou povinny podat insolvenční návrh, jsou primárně členové statutárního orgánu, dále to může být například likvidátor společnosti v likvidaci. Primárním rozdílem mezi instituty je subjekt ochrany, protože náhrada škody je prostředkem ochrany konkrétního věřitele, který se skrze žalobu domáhá náhrady škody či jiné újmy. Dále byla rozebrána povaha odpovědnosti za pozdní podání insolvenčního návrhu, která je v odborných kruzích nejednoznačná. Lze se domnívat, že půjde o odpovědnost spíše objektivní s možností se jí zprostit.

InsZ v ustanovení § 99 odst. 2 stanoví přesný způsob výpočtu škody, která se vypočítá jako rozdíl výše pohledávky věřitele, která byla řádně přihlášena a zjištěna v rámci insolvenčního řízení, a mírou jeho uspokojení. Konkrétní výši škody však nelze určit hned při zahájení řízení, což ale není překážkou pro podání žaloby. Pro zahájení řízení o žalobě na náhradu škody postačí pouze přibližný odhad výše škody. Důležitým aspektem pro vznik odpovědnosti za škodu je existence příčinné souvislosti mezi nepodáním návrhu a škodou, která vznikla věřiteli, přičemž aby existovala, muselo nepodání návrhu mít vliv na snížení uspokojení věřitele. Odpovědnosti se povinná osoba může zprostit, pokud prokáže, že pozdním podáním návrhu nedošlo ke snížení uspokojení věřitele, případně taktéž v situaci, kdy povinná osoba nepodala návrh včas kvůli okolnosti, která nevznikla na její vůli a nebyla schopna ji odvrátit ani při vyvinutí maximálního úsilí.

Z procesního hlediska je rozhodně zásadní aspekt časového rámce, ve kterém musí být žaloba podána. Vzhledem k tomu, že se nejedná o incidenční spor, není nutné řízení o náhradě škody zahájit pouze v průběhu insolvenčního řízení. Na řízení o žalobě na náhradu škody se tak uplatní časový rámec daný promlčecími lhůtami, tedy subjektivní tříletá lhůta a desetiletá, potažmo patnáctiletá, objektivní lhůta. K podání žaloby je aktivně legitimován věřitel, který řádně přihlásil svou pohledávku do insolvenčního řízení a jeho pohledávka byla v řízení zjištěna, přičemž věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou a pohledávkami postavenými na roveň těm za majetkovou podstatou jsou z tohoto postupu vyloučeny.

Pro řízení o žalobě na náhradu škody se užije speciální úprava předběžných opatření, která je obsažena v ustanovení § 100 InsZ. Po poškozeném věřiteli se vyžaduje v rámci řízení o návrhu na vydání předběžného opatření složení jistoty ve výši 10 000 Kč, což slouží jako prevence před šikanózními návrhy. Po dlouhou dobu nebylo jasné, zda lze vydat rozhodnutí o předběžném opatření i po rozhodnutí o úpadku společnosti, přičemž v současné době se lze přiklonit k názoru, že rozhodnutí o předběžném opatření může být vydáno i po rozhodnutí o úpadku.

Hlavním cílem diplomové práce bylo určit, jaký je vztah mezi žalobou na doplnění pasiv a žalobou na náhradu škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh, přičemž zkoumání vztahu závisí na rozhodnutí otázky, zda dochází při souběhu řízení k porušení zásady *ne bis in idem*. Debata se v názorech na vztah institutů různí, a tak v odborné literatuře lze nalézt oba póly. Část autorů se přiklání k názoru, že se nejedná o porušení zásady *ne bis in idem*, část naopak tvrdí, že ano.

Jádrem pro určení vztahu je totožnost věci. Ta je dána, pokud je řízení vedeno mezi týmiž účastníky na základě stejného žalobního důvodu a žalobní nárok je taktéž stejný. Avšak ani v situaci, kdy jsou totožní účastníci i žalobní důvod, ale žalobní nárok je odlišný, nebude dána totožnost věci. Žalobu na doplnění pasiv může podat pouze insolvenční správce, zatímco žalobu na náhradu škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh může podat poškozený věřitel. Žalobní nárok je sice podobný, protože spočívá v zaplacení nedostatečného uspokojení věřitele. Žalobní důvod je odlišný. Žaloba na doplnění pasiv se zakládá na porušení povinností, které vedly k úpadku společnosti, zatímco žaloba na náhradu škody se zakládá na škodě způsobené pozdním podáním insolvenčního návrhu. Proto lze konstatovat, že ve vztahu mezi žalobou na doplnění pasiv a žalobou na náhradu škody totožnost věci dána nebude, a tudíž nelze hovořit ani o porušení zásady *ne bis in idem*.

Seznam zkratek

EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v aktuálním znění
KV	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění ke dni 31.12.2007
Novela ZOK	zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, v aktuálním znění
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v aktuálním znění
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech, v aktuálním znění
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech, ve znění ke dni 31.12.2020
ZoPR	zákon č. 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci, v aktuálním znění
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v aktuálním znění

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Winterová, A. a Macková, A. Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-299-8.

Winterová, A. a Macková, A. Civilní právo procesní. 9. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-298-1.

Černá, Stanislava; Štenglová, Ivana a Pelikánová, Irena. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.

Hurychová, K. a Borsík, D. (ed.). Corporate governance: kolektivní monografie. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-654-9.

Csach, K., Havel, B. a Žitňanská, L. (ed.). Korporační spory. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-766-9.

Čech, P., Šuk, P. Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní). 1. vyd. Praha: Bova Polygon, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Sprinz, P., Schönfeld, J. k § 3 In: Sprinz, Petr, Jirmásek, Tomáš, Řeháček, Oldřich, Vrba, Milan, Zoubek, Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017.

Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020.

Lasák, J., Dědič, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Skálová, J. a kol. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. Komentáře. Praha: Wolters Kluwer, 2021.

Jirsa, J., Beran, V., Havlíček, K., Janek, K., Korbel, F., Mottl, T., Paľko, D., Petr, B., Trebatický, P., Vacková, M., Vančurová, K., Vojtek, P., Doležal, M., Lichovník, T., Sedlák, V. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář, 3. vydání. Komentáře. Praha: Wolters Kluwer, 2019.

Lavický, P., Význam domněnky dobré víry pro rozdělení důkazního břemena v civilním řízení soudním, Právní rozhledy, 13-14/2017.

Dohnal, Jan. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku. Beckova edice právní instituty. V Praze: C.H. Beck, 2024.

Glatzová, Vladimíra, 2017. Pozdní podání insolvenčního návrhu jako jedna z příčin nízkého uspokojení věřitelů. Online. Bulletin advokacie. Roč. 2017, č. 6, s. 57.

Josková, L. In: Štenglová, I., Dědič, J., Lasák, J., Pihera, V., Lála, D., Josková, L. Akciové společnosti. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023.

Hurychová, K. k § 66 ZOK. In: Lokajíček et. kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. C. H. Beck (v redakčním řízení).

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, v platném znění.

Vyhláška č. 190/2017 Sb., o platební neschopnosti podnikatele, v platném znění.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech, v platném znění.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění ke dni 31.12.2007.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění.

Zákon č. 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci, v platném znění.

4. Seznam použité judikatury

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2018, sp. zn. 29 NSČR 112/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2017, sp. zn. 29 NSČR 25/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.2.2020, sp. zn. 29 NSČR 13/2019.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.07.2019, sp. zn. 29 NSČR 206/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1502/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 225/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. 30 Cdo 113/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17.6.2014, sp. zn. 3 VSPH 515/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015 sp. zn. 29 Cdo 3860/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3770/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5194/2009.

Rozhodnutí Cour de cassation (Cass com) ze dne 17. 8. 2013, sp, zn. n ° 12-21686.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.10.2018, sp. zn. 29 Cdo 4180/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 225/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.3.2024, sp. zn. 29 Cdo 685/2024.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.7.2010, sp. zn. 29 Cdo 1481/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. 29 Cdo 260/2023.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 29 Cdo 3321/2018.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2019, sp. zn. 29 Cdo 339/2018.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 29 Cdo 1598/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.5.2009, sp. zn. 1 VSPH 190/2009.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4.3.2015, sp. zn. 2 VSOL 115/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. 29 Cdo 4462/2017.

5. Seznam ostatních zdrojů

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.

Svobodová, Pavla. Odpovědnost statutárních orgánů akciové společnosti. Online. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. 2021.

Povinnost člena statutárního orgánu poskytnout plnění do majetkové podstaty a její vztah k odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh

Abstrakt

Hlavním tématem diplomové práce je vztah žaloby na doplnění pasiv dle ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) ZOK a žaloby na náhradu škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh dle ustanovení § 99 InsZ. Vzhledem k relativní novosti institutu žaloby na doplnění pasiv považuji téma za aktuální. Žaloba na doplnění pasiv byla zavedena do českého právního řádu na základě novely ZOK, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2021. Úprava založená na inspiraci francouzským *Code de Commerce* tak nahradila původní koncept sankcí za úpadkové delikty dle ZOK, které dle zákonodárce měly kořeny v anglickém *wrongful trading*, jež je uplatňován v právním řádu Anglie a Walesu.

Výše uvedená změna koncepce odpovědnosti člena statutárního orgánu tak měla vliv na druhý zmíněny institut náhrady škody dle ustanovení § 99 InsZ. Vyvstala tak otázka, jaký je vztah mezi oběma řízeními a zda jejich souběžné uplatnění je či není porušením zásady *ne bis in idem*. Práce rovněž podává výklad o žalobě na doplnění pasiv a náhradě škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh, který je teoretickým podkladem pro odpověď na to, jaký je mezi nimi vztah. Částečně formuluje i úvahy *de lege ferenda*, které by mohly napomoci věřitelům k rozhodnutí, zda a jakým způsobem mají uplatňovat nároky na ochranu jejich zájmů.

Diplomová práce je členěna do čtyř kapitol. První kapitola pojednává o základních východiscích, kterými jsou úpadek, insolvenční řízení a majetková podstata a statutární orgán. Ty jsou podkladem pro další kapitoly práce. Druhá kapitola obsahuje výklad k žalobě na doplnění pasiv dle ustanovení § 66 odst. 1 písm. b) ZOK, včetně pojednání o předchozí úpravě odpovědnosti za úpadkové delikty dle ZOK. V rámci třetí kapitoly je proveden výklad o náhradě škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh dle ustanovení § 99 InsZ. Poslední, čtvrtá kapitola, je klíčovou kapitolou a zkoumá vztah mezi oběma instituty.

Klíčová slova: žaloba na doplnění pasiv; náhrada škody způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh; ne bis in idem

Duty of a governing body member to provide performance to the debtor´s estate and its relation to the liability for damage arising from breach of the duty to file insolvency petition

Abstract

The main topic of the thesis is the relationship between the action for supplementation of liabilities pursuant to Section 66(1)(b) of the Act on Business Corporations and the action for compensation for damages caused by breach of the obligation to file an insolvency petition pursuant to Section 99 of the Insolvency Act. Considering the relative novelty of the institute of the action to supplement liabilities, I consider the topic to be up to date. The action to supplement liabilities was introduced into the Czech legal system on the basis of the amendment to the Act on Business Corporations, which came into force on 1 January 2021. The regulation, based on the inspiration of the French *Code de Commerce*, thus replaced the original concept of sanctions for insolvency offences under the Act on Business Corporations, which, according to the legislator, had its roots in the English *wrongful trading*, which is applied in the law of England and Wales.

The above-mentioned change in the concept of liability of a member of the statutory body thus had an impact on the second mentioned institute of damages under the provisions of Section 99 of the Insolvency Act. This raised the question of the relationship between the two proceedings and whether or not their simultaneous application violated the *ne bis in idem* principle. The thesis also provides an interpretation of the action for supplementing liabilities and compensation for damages caused by the breach of the obligation to file an insolvency petition, which provides a theoretical basis for answering the question of the relationship between them. The thesis also reflects on *de lege ferenda* ideas that could help creditors to decide whether and how to pursue claims to protect their interests.

The thesis is divided into four chapters. The first chapter deals with the basic terms, which are bankruptcy, insolvency proceedings and the insolvency estate and statutory body. These form the basis for the other chapters of the thesis. The second chapter contains an interpretation of the action for the addition of liabilities pursuant to section 66(1)(b) of the Act on Business Corporations, including a interpretation of the previous regulation of liability for insolvency offences under the Act on Business Corporations. The third chapter provides an interpretation of the compensation for damages caused by the breach of the obligation to file an insolvency petition under Section 99 of the Insolvency Act. The last, fourth chapter is the key chapter and examines the relationship between the two institutes.

Key words: action to supplement liabilities; compensation for damage caused by breach of the obligation to file an insolvency petition; ne bis in idem